Ժ.Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4000 — ԱՊՐԻԼ 28 / 10 ՄԱՅԻՍ 1899 — ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 30 ՁԻԼՀԻՃՃԷ 1316 — Ժ.Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4000

در علیه ده غلطه ده (آرمولك) غزتهسی اداره خانهسنه
ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա, Նորատունկեան Խան

Les annonces sont reçues
à la Direction du Journal "AREVELK"
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան. 140 Ղրշ
» » » » վեցամսեայ. 70 »
» » » » եռամսեայ. 40 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան. 40 Ֆրանկ
» » » » վեցամսեայ. 20 »
Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի փուլը 100 դրուշի հաշուով:
Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:
Մանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի պատերազմական նախարար Պ. տը Ֆրէսինէի հրաժարականը, — Երեսփ. Ժողովին մէջ տեղի ունեցած աղմկալի վիճաբանութեան մը հետեւանքով որուն շարժառիթը, հարկ է ըսել, Տրէյֆիւսի խնդիրն է որ հիմակ ալ վարժարանական մթնոլորտներուն կը փոխանցուի, ուսանող և ուսուցիչ իրարու հետ գժտեցնելով, — բաւական զօրաւոր դէպք մը չէ Իտալիոյ Նախարարական տագնապին կարեւորութիւնը տկարացնելու համար քաղաքական լուրերու կարգին մէջ։

Բէլլու զօրավարին դահլիճին հրաժարումը անակնկալ մը չեղաւ, ոչ միայն Իտալիոյ մէջ, ուր լրագիրները կը կանխատեսէին արդէն այդ պատահականութիւնը, այլ և քիչ շատ Եւրոպայի ամէն կողմը։ Զինական խնդիրը, որուն վրայ այնքան ճարտարօրէն համաձայնեցան Անգլիա և Ռուսիա, քար դայթակղութեան եղած էր Իտալիոյ մէջ որ աչք ունէր Ծովեզերեայ հողի մը Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ։ մամուլին և Խորհրդարանի անդամներուն մէկ մասը հակառակ էին այս գաղթային ձեռնարկութեան, վախնալով որ չըլլայ թէ Հապէշաստանի արշաւանքին ձախողուածը կրկնուի։ կառավարութիւնը հակառակը կը մտածէր, և Խորհրդարանի դադարէն օգտուելով՝ կ'ուզէր առալ տանիլ իր քաղաքականութիւնը։ միտքերը այն աստիճան գրգռուած էին ոակայն որ տարակոյս չկար թէ նիստերը վերսկսելուն պէս՝ փոթորիկը պիտի պայթէր։ և այնպէս ալ եղաւ։

Նախարարական ծրագրին հակառակող ու անոր դէմ բողոքող կուսակցութիւնը բոլորովին անարդար չէր, քանի որ Իտալիոյ առաջին ձեռնարկը Զինաստանի մէջ՝ ձախողուած մը եղաւ, ազգային արժանապատուութեան համար վիրաւորիչ։ Կը յիշուի թէ այն միջոցին ուր Իտալիա գործի ձեռնարկել կ'ուզէր, Անգլիա զլացաւ իր ազդեցութիւնը, յայտարարելով թէ ինքը այն ատեն միայն ոյժ պիտի տայ Իտալիոյ պահանջումին, երբ այս վերջինը զենքի զօրութեան չդիմէ, ինչ որ քաղաքավար մերժում մը կը նշանակէր։ Զինաստան ալ, իր կողմէ, չուզեց ճանչնալ եւրոպական այդ նոր թեկնածուները որոնք «բաժին կ'ուզէին կարկանդակէն»։ Բէքինի իտալական դեսպանը ետ կանչուեցաւ, դիւանագիտական ծաղրելի սալի մը հետեւանքով, և ուրիշ մը զրկուեցաւ անոր տեղ։ Դեսպանի փոփոխութիւնը նշանակութիւն չունեցաւ Զինաստանի արտաքին գործոց Խորհուրդին աչքին որ հասկցուց թէ զինու զօրութեամբ պիտի դէմ դնէ իտալացի զօրքերուն եթէ անոնք փորձեն ցամաք ելլել։ այս սպառնալիքին վրայ, իտալական մարտանաւերը թէեւ չհեռացան չինական ջուրերէն, բայց մնացին անգործ ու անշարժ։

Խնդիրը այս վիճակին մէջ էր ահա, երբ Իտալիոյ Խորհրդարանը բացուեցաւ։ երկու տեսակէտ կը ներկայանար երեսփոխանութեան։ Նախ, սկզբունքի խնդիրը։ հարկ կա՞ր որ Իտալիա ինքն ալ տեղաւորուէր Զինաստանի մէկ մասին մէջ. յետոյ, այս սկզբունքին գործադրութեան տեսակէտը։ որո՞ւ վրայ կը ծանրանար պատասխանատուութիւնը մինչև ցարդ կատարուած ձախող գործառնութեանց։ այս պարագային մէջ, բնական էր որ քննադատութիւնները ուղղուէին Բանէվարօ ծովակալին վրայ որ՝ իբրեւ արտաքին գործոց նախարար՝ ուղղակի պատասխանատու էր։ Խորհրդարանական մեծամասնութիւնը մասնաւորապէս իրեն դէմ գրգռուած էր, մանաւանդ Ափրիկէի գործերուն համար մարտ 21 ին կնքուած անգլուֆրանսական պայմանագրութեան մէկ յօդուածին առթիւ, որ Իտալիոյ կարգ մը դիտումներուն կը դպչէր։ Այդ պայմանագրին հրատարակուած օրէն արդէն ակռայ կը կրճտէին իրեն դէմ եառիթը յարմար սեպեցին՝ բարկութիւններն դուրս տալու։ Մոլակալը նախ և առաջ փորձեց Մերակոյտին մէջ արդարացում գտնել, բանաւոր տեսութիւններ պարզելով։ բայց իր հակառակորդները ականջ չկախեցին։ Երեսփոխանական ժողովին մէջ աւելի բուռն եղաւ պայքարը։

Իտալիոյ Նախարարական տագնապին յատկանշական կողմը այն է որ դահլիճը իրեն աննպաստ քուէի մը հետեւանքով չհրաժարեցաւ՝ այլ կանխեց Խորհրդարանին քուէն, յայտարարելով թէ իր հրաժարականը թագաւորին մատուցած է այն ծանր երեւոյթին պատճառաւ զոր կ'առնէր արտաքին քաղաքականութեան վրայ բացուած վիճաբանութիւնը։ Բէլլու զօրավարը այս յայտարարութիւնը ընելու առթիւ ծանր լեզու մը գործածեց Երեսփոխաններուն նկատմամբ, հասկնալ ուղելով թէ ձեւական նկատումներու պատճառաւ երկրին շահերը կը վտանգէին։ Եւ ասկա՛ ալ բաւական չհամարելով, սա վիրաւորիչ յայտարարութիւնը ըրաւ։ «Կառավարութիւնը աւելի հայրենասիրական և հանրային շահուն աւելի նպաստաւոր գործ մը կը նկատէ ձեր քուէին չդիմել։ այն միակ ենթադրութիւնը թէ կրնայինք հաւանիլ որ մեր մարտանաւերը չինական ջուրերէն ետ կանչել տալու կամ չտալու համար քուէարկութիւն կատարուի, երկրին պատուին ու արժանապատուութեան այնքան հակառակ արարք մը կը նկատենք, որ բացարձակապէս մերժեցինք զայն»։ Ասիկա կը նշանակէ պարզապէս ըսել Խորհրդարանի երեսին թէ դահլիճը վստահութիւն չունի անոր վրայ՝ երբ ազգային պատիւը խնդրոյ առարկայ է։ Զարմանալին հոն է որ, այս խօսքերը արտասանող նախարարապետը՝ նոյն ինքն Բէլլու զօրավարն է որուն կը վիճակուի դարձեալ դահլիճին գլուխը անցնիլ և նոր նախարարութիւնը կազմել։ Կ'երեւայ թէ Իտալիոյ մէջ խորհրդարանական կեանքը տարօրինակ կերպով կ'ըմբռնուի և բարքերը բոլորովին տարբեր են՝ եւրոպական ուրիշ ազգերու խորհրդարանական սովորութիւններէն։ Ֆ.

ՕՍՄԱՆԵՐԷՆԸ ՊԱՐՁԵԼ

Մեր այս յօդուածին նիւթը պիտի ըլլայ քննել և հասկնալ թէ ո՞ր աստիճան կրնայ յաջողիլ պարզելու բաղձանքը և թէ՝ ինչ միջոցներ ձեռք առնուած են այս մասին։

Վերջերս Մուհամմէտ Էմին պէյի հրատարակած պարզ թուքերէն ընտիր բանաստեղծութիւնները, ինչպէս նաեւ ձօչուն և Բեհեղ Պէհէ կեղծանուններու տակ երեւցած լեզուաբանական և քննադատական յօդուածները՝ բաւական կրնան նպաստել այս աստիճանը ճշդելու։ արտայայտուած գաղափարներու համեմատ վերոյիշեալ գրուածներէն քիչ աւելի կամ այդչափ ծանօթ արար. կամ պարս. բառեր գործածելով կարելի է թուրք. օրէնքով գրել ժողովրդական և միջին նիւթերու վրայ։ Այս պարզութիւնը յարգելը գրողին բարի յօժարութենէն և թուրքերէն գրելու նախանձախնդրութենէն կախում ունի, որովհետեւ արդի ոճին հետ ընտելացած գրիչներուն համար առաջին առթիւ դժուար պիտի ըլլայ թուրքերէնի նախընտրութեամբ ճաշակաւոր գործ մը արտադրելը։ այդ ոճին արդի գրականութեան մէջ կ'ըսեն սեղի միւմքեճի, որ թէեւ շատ դիւրին կ'երեւայ, բայց երբ անվարժ մէկը ուզէ նմանօրինակ բան մը գրել, այն ատեն կը զգայ դժուարութիւնը։ ասոր համար սա ոտանաւորի տունը կ'արտասանուի անոնց դէմ որ իրր դիւրին կ'արհամարհեն այդ տեսակ ոճ մը.

Զանն եքմէ՛ էի շօյլէ պէօյլէ պիր սեօզ
Կէ՛լ սեն տախի սեօյլէ պէօյլէ պիր սեօզ։

Ահա այս պատճառով Մուհամմէտ Էմին պէյի վերոյիշեալ թուրք. բանաստեղծութիւնները բոլոր մեծ գրագէտներու գընահատութեանը արժանացան։

Ժամանակակից մեծ գրագէտ—բանաստեղծներուն ամէնէն նշանաւորը Էբրէմ պէյ՝ Մուհամմէտ Էմին պէյի ուղղած գնահատման գրին մէջ սապէս ըսած է. «Պէյնէնիզ զանն էտէրիտիմ քի. միւսլրէք, օրագիդ հիսէրի՝ օթարդը պէյան, օ ուսուլը նազմ՝ իհաթատան դասիր տիր. զանընիզն հագըյագաթան ուզագ գայտըզնը պու թապի էսէրլէր պանա անլաթտը»։ այսինքն՝ «ես կը կարծէի թէ արտայայտութեան այդ ձեւը, քերթելու այդ եղանակը բաւական չէ բովանդակելու այդ նուիրական և փափուկ զգացումները, բայց բնական ոճով գրուած այս հեղինակութիւնները ինծի հասկցուցին թէ իմ կարծիքս ճշմարիտ ըլլալէ հեռու կը գտնուի եղեր»։ Սոյն օրինակ ուրիշ յայտարարութիւններու կը հանդիպինք նաեւ զանազան գրագէտներու կողմէն ուղղուած գրութիւններու մէջ ալ, որոնք վերոյիշեալ բանաստեղծութեանց հաւաքածոյին սկիզբը տպուած են։ Հիմա պիտի հարցուի մեզի թէ Մուհամմէտ Էմին պէյը օ՞րչափ հետեւողներ ունեցաւ. ցաւելով կ'ըսենք թէ ասոր պատասխանը շատ գոհացուցիչ չէ. այդ ոճով գրողները մատով կը ցուցուին դեռ. և մինչեւ իսկ հաւաքածոյին սպառումը աւելի գոհացուցիչ հանգամանք մը ունի դաւառներու մէջ, քան թէ հոս. իրողութիւն մը, որուն ստուգութիւնը հաստատած ենք պէտք եղած միջոցով։ Սակայն ուրախ ենք տեսնելով որ թէեւ հետեւողները խիստ սահմանափակ թիւ մը կը կազմեն, բայց լեզուն պարզելու, պարսկական ոճերէ զտելու պէտքը գնահատուած է շատերուն կողմէ և ասոր անկարելիութեանը դէմ խօսողներն ալ նուազած են։

Ասկէ զատ՝ հիմա թէեւ ոչ այդչափ պարզ, աստիճան մը աւելի ազնուացած ոճով վէպեր, մարտվէպեր, ևն. մերթ ընդ մերթ կը տեսնենք ասա՛ ան օրութերներու կամ պարբերական հանդէսներու մէջ, որոնք՝ գէթ ժողովրդական նիւթերը պարզ գրելու միտումին միչտ զօրանալու վրայ ըլլալը կը հաստատեն անչուշտ։ Օրաթերթերը իրենք ալ թէ որ այս կէտին գործնականապէս ոյժ տալու ըլլան, քիչ ժամանակի մէջ կարելի է լեզուական զգալի բարելրջում մը առաջ բերել, միչտ թուրքերէնի նախընտրութեամբ. թէպէտ անուրանալի է որ օրաթերթերը ժողովրդական լեզուն աղնուացնելու կոչումը և պարտականութիւնն ալ ունին, բայց այդ պարտականութիւնը յաճախ խստապահանջութեան ծայրայեղ աստիճանին մէջ կատարելը, անպէտ սեթեւեթեալ ոճեր գործածելը կը վտանգեն և յուսահատ կ'ընեն լրագիր կարդալու փափաքող հասարակ ժողովուրդը, զգացնելով անոնց «պլիէնդէր պիլմէյէնլէրէ էպլրէՖսին» առածին դառնութիւնը, և այս կերպով ընթերցասիրութեան՝ ամէն խաւերու մէջ ծաւալմանը արգելք կը յարուցուի. մինչդեռ պարզ և դեղեցիկ ոճով գրուած թերթ մը մեծ դիւրութիւն կ'ընծայէ ընթերցասիրութեան արծարծուելուն՝ ժողովուրդին ամէն դասակարգին մէջ։ Արդէն պարզ գրել ըսելով չպիտի հասկնանք անշուշտ—ինչպէս կ'ըսէր Ձօչկունը—էօզպէք բարբառը. պարս. և արաբ. օրէնքներէ—ոչ բաւարէ—անկախ թուրքերէն ազնուացած ոճը ակնարկել կ'ուզենք, որուն օրինակները հաճոյքով կը կարդացուին, ինչպէս ըսինք վերը, մերթ լոյս տեսած վէպերու և ուրիշ գործերու մէջ. չավազանց պարզասէրներու բողոքն ալ, ուրիշ նպատակ մը չունի, հապա աւելի հնասէրներու դէմ հակադրութիւն մը կազմելու համարէ, որով կարելի ըլլայ միջին ուղղութիւն մը հաստատել լեզուին մէջ։ Վերջերս Իգէամի մէջ երեւցած յօդուածի մը՝ որ յարգելի գրագէտի մը ստորագրութիւնը կը կրէր, խիստ բացորոշ կերպով ճշդած էր այս կէտը. «Պարզասէրներու բաղձանքը, կ'ըսէր, ուրիշ բան չէ, բայց եթէ ժողովուրդին բարոյական և նիւթական օգտին վերաբերեալ նիւթերը դիւրահասկնալի, պարզ թուրքերէնով գրել, ապա թէ ոչ, սիրային և նմանօրինակ բարձր բանաստեղծութիւններուն ժողովուրդին անհասկնալի մնալը չարժեր խնդրի նիւթ ընել»։

Նաեւ բարձր բանաստեղծութիւնները (*), իմաստասիրական, գիտական, ևն. բարձր նիւթերը ըլլան հեղինակութիւն կամ թարգմանութիւն, կարելի է նոյնպէս թուրքերէն օրէնքով գրել մեր երկրորդ յօդուածին մէջ ցոյց տրուած ուղղութեամբ, որ թուրք գրագէտներէն ոմանց կարծիքին վրայ հիմնուած է։ Բայց բնական է որ այս ճիւղը՝ որ է բարձր գրականութիւն, բաղդատմամբ ուրիշ գրուածներու՝ աւելի պիտի պարունակէ և պիտի պահէ արաբ. և պարս. բառ և շատ մը արհեստական ասութիւններ. այսպէս է նաեւ պաշտօնական ճիւղը, որուն մէջ բովանդակուած են օրինական և պաշտօնական խել մը ոճեր և ասացուածներ, որոնք նուիրագործուած են օրէնքով և բարձրագոյն կամ պաշտօնական անուանումներով և գործածութեամբ. ինչպէս որ մեր ջերմ աշխարհաբարեանները իսկ նոյնութեամբ կը գործածեն անցեալ ընդունելութիւն, տէրբայի, ածանցեալ, ևն. արհեստական, և՝ ամբաստանեալ, դատապարտեալ ևն. օրինական եղած ասութիւնները որ գրաբարի ձեւ ունին։

Սակայն պէտք է ընդունակութիւնը իրարէ տարբեր բաներ են. բարձր գրականութեան համար որ մասնաւորներու յատուկ է, ըստ մեզ չարժեր այդչափ խստապահանջ ըլլալ որչափ ժողովրդական գրականութեան համար, որ պէտք եղածին պէս կազմակերպուած չէ դեռ և աս է պատճառը որ «պիզէ լիսան լազմ՛» կը գոչեն գրողներէն ոմանք։ Երբ ժողովրդական գրականութիւնը պահանջուած կանոնաւորութիւնը և մէօրինակութիւնը ստանայ, բարձր գրականութիւնն ալ ինքնաբերաբար կ'ազդուի անկէ. մենք առաջմանկարելի կը նկատենք արարեւ պարս լեզուական օրէնքներուն միանգամ ընդմիշտ վտարումը, որովհետեւ դեռ մինչեւ այսօր պարբերական հանդէսներու մէջ երեւցած չափաւոր բանաստեղծութիւնները որ պարս. օրէնքով կազմակոյութիւններ, բաղադրեալ ածականներ չատ կը պարունակեն, հրապարակային գնահատումներու և փայլուն գովեստներու կ'արժանանան կարեւոր անձերու և հրապարակագիրներու կողմէ։ Կարծեմ, մինչեւ հիմա կարելի եղածին չափ կրցանք ճշդել սա պարագան թէ ո՞ր աստիճան կարելի է յաջողիլ թուրքերէն օրէնքով պարզ և դեղեցիկ ոճով գրելու բաղձանքը, հիմնելով մեր տեսութիւնները թուրք գրագէտներէն ոմանց այս մասին փոխանակ գաղափարներուն և լեզուին ընդունակութեան ատիճանին վրայ։ Հիմա կ'արժէ գիտնալ թէ ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնուած են այս մասին։ Այս միջոցներէն կը նկատենք ժամանակակից մեծ գրագէտներուն և բանաստեղծներուն—Իբրէմ պէյ, Շէմսէտտին Սամի պէյ, Ահմէտ Միհհաթ էֆէնտի և դեռ մէկ քանիներ— պարզ գրողներուն նկատմամբ ցոյց տուած քաջալերութիւնը և հրապարակային փայլուն գնահատումները, նաեւ հրապարակ և անաչառ կերպով քննադատուիլը այն գրողներուն, որոնք իրենց գրութիւնները կը խմորեն անպէտ կրկնութիւններով, երկար կապակցութիւններով կամ պէտքէն աւելի չատ արաբ. կամ պարս. բառեր գործածելով, ինչպէս նաեւ պարզ գրելու դէմ ժամանակ մը ցոյց տրուած հակակրութեան վերջանալը։ Այս միջոցները, կարծենք, բաւական կրնար ազդել, մանաւանդ միջին գրականութեան։

Որչափ կը յիշեմ ասկէ բաւական տարիներ առաջ գրականութեան մեծ վարպետ մը՝ որ պարզ և կանոնաւոր գրելու կողմն էր խօսքով և գործով, իրեն ժամանակակից գրողներուն կողմէ դատափետուած էր թէ հին ոճով գրել չկրնալուն համար պարզութիւնը կը չատագովէր. այդ մեծ վարպետը իր հակառակորդներուն դիտողութիւնները միանգամ ընդ միշտ հերքելու համար ստիպուած էր այն ատեն հին ոճով գրուած մը մէջ տեղ դնելու իր իսկ հեղինակութեամբ. ընթերցողը ասկէ կրնայ դատել թէ արդի գրողներուն ուղղութիւնը և գաղափարները որչա՞փ տարբեր են։

Ասկէ երեք քառորդ դար առաջուընէ սկսելով երեւան ելած պարզելու այս միտումը գրեթէ 30 տարի առաջ իր ազդեցութիւնը ցոյց տուաւ գրականութեան մէջ. անկէ առաջ բարեփոխուած էր արդէն պաշտօնական հիւը. իսկ 30 տարիէ ասդին արդիւնքը ա՛լ աւելի զգալի եղաւ. հետեւաբար ասկէ ալ կրնանք հետեւցնել թէ արդի բաղձանքը ապագային աւելի մեծ յաջողութեամբ պիտի պսակուի ժամանակակից զարգացման աստիճանին համեմատ։ Թէ մենք ինչ ուղղութեան հետեւելու ենք մեր վարժարաններուն մէջ, ան ալ ուրիշ յօդուածով մը։

Ս. Ց. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(*) Բերթուածներու մասին խօսեցանք մեր Բ. յօդուածին մէջ։

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի մեր թղթակիցներէն եւ յօդուածագիրներէն որ իրենց ձեռագիրները թուղթին մէկ երեսին վրայ միայն գրեն, տպարանի ափսաուութեանց դիւրութեան համար։

ՖԻԼԻՊԷԻ ԳՈՐԾԵՐ

ՖԻԼԻՊԷ, 26 Ապրիլ.

Վերջերս Արեւելքի մէջ Ֆիլիպէէն գրուած թղթակցութիւն մը հրատարակուած էր դպրոցին և եկեղեցիին գործերու վրայ և յետոյ ուրիշի մը ալ, քանի մը տող պատասխանը այդ թղթակցութեան՝ Ձեր խմբագրական արդար դիտողութիւններուն կցուած։

Գործ չունենալով բնաւ այդ նամակներուն հետ, չեմ ուզեր նաև, իբրեւ վարժարանին ուսուցիչ, անոր նկատմամբ հրատարակութեան տրուած աննպաստ լուրերը հերքելու ելլել։ Եղած է ժամանակ մը, քանի մը տարի առաջ, իմ պաշտօնավարութեանս օրով դարձեալ, որ գովեստներ ալ հրատարակուած էին Արեւելքի սիւնակներուն մէջ, դարձեալ Ֆիլիպէէ գրուած նամակով մը զոր երբեմի Մասիս կրթական հանդէսն ալ արտատպած էր։ Այսօր, որովհետեւ, պարագաներու բերումնքով, իրարու հակառակ զանազան հովեր սկսած են փչել այստեղ, մէկուն չինածը միւսը կործանելու կամ անձնական կիրքեր միայն յագեցնելու գաղափարէն մղուած այդ մարդոց աչքին ա՛լ բան մը չերեւար, ո՛չ դպրոց, ո՛չ եկեղեցի, ո՛չ իսկ իրենց զաւակները, և այս հակառակութիւններուն ծիծաղելի երեւոյթ մըն ալ տալու համար, կ'ելնեն հրապարակային գանգատներ ալ ընելու։ Իրերու այս վիճակին մէջ, ուր մէկը միւսին հակառակելու կատաղի մրցումի մը միայն կ'ընթանայ, իմ ըսելիքս քանի մը պարզ տեղեկութիւններէ անդին չի կրնար անցնիլ, ապասելով Արեւելքի խմբագրութենէն լրմտութեան կոչ մը ընել Ֆիլիպէէի կարգ մը կուսակցամոլ Հայերուն։

Վարժարանին ներկայ խառնակ և անբարեկարգ վիճակին դէմ առաջին անգամ բողոքողը նոյն իսկ ես եղած և մինչեւ անգամ գործէ ալ քաշուիլ ուզած էի՝ չկրնալով անտարբեր մնալ հանդէպ այն դպրոցական անկարգութեան որուն մատնուած են հոս տարիէ մը ի վեր ազգին զաւակները իրենց մեծերէն օրինակուելով։ Գիտք է երեւակայել թէ ի՞նչ կ'ըլլան այդ 13-14 տարեկան տղաքը երբ իրենց տուներուն մէջ շարունակ օրուան նիւթ եղած կուսակցական խօսքերով ականջնին լեցուած և իրենց շուրջը պատահած ա՛յնքան դպրոցակղլից դէպքերու ազդեցութեան տակ կու գան համախմբուիլ դպրոցին մէջ. հաւատացէ՛ք որ անոնք ալ իրենց կարգին կարծես իրարու անհաշտ թշնամիներ դարձած են։ Աւելցնենք այս ամէնուն վրայ պաշտօնեաներու նուազութեան պատճառաւ 80-85 աշակերտներու ամենօրեայ դասախօսութեանց անկանոն ընթացքը և անկէ առաջ եկած անպատեհութիւններն ալ։ Տեղն է ըսել նաեւ այս առթիւ որ մենք ամէն ինչ ենք դպրոցին մէջ—պատասխանատու պաշտօնեայ, դասատիրակ, հսկող, ուսուցիչ ամէն ճիւղերու համար, և այլն։

Երբ վերջին մէկ-երկու տարիներու ընթացքին մէջ, կարգ մը անձեր իրարու հակառակող այս կամ այն անհատական կարծիքներու, տեսացիի սա գաղափարի, հոգաբարձուի ու թաղականի և ուրիշ անձնական կիրքերու հոսանքէ մղուելով եկան կառչիլ վարժարաններուն, պէտք եղաւ ստեղծել դպրոցներու կարծեցեալ բարեկարգման խնդիր մը որ տակն ու վրայ ըրաւ ամէն բան և որուն ի՞նչ նըպատակ ունենալը՝ վարժարաններու այսօրուան աննպատակելի վիճակէն և եկեղեցական գործերու կրած զեղծումներէն յայտնի կը տեսնուի։ Բայց պէտք էր անպատճառ դպրոցները կանոնաւորել, ուստի և վարժարաններու կարգադիր մասնախումբ մը կազմուեցաւ որ անցեալ 1897-98 դպրոցական տարեշրջանին վերջը հրաժարեցուց ազգային երկսեռ վարժարաններու ինչպէս նաեւ մանկապարտէզի ամբողջ ուսուցչական մարմինը՝ յաջորդ շրջանին դպրոցները կատարեալ համալսաններ դարձնելու չափ ուռուցիկ խոստումներ ընելով։ Տեսնենք սակայն թէ ի՞նչ ըրաւ մեր կարգադիրը։

Ցաղորդ 1898-99 շրջանին սկիզբը, երկու մնայուն ուսուցիչ միայն պաշտօնի կոչեց նախապէս հրաժարեցուցուածներէն, որոնց մէկը այս տողերը գրողը և ուրիշ մը երաժշտութեան և միւնոյն ժամանակ մանուկներու դասերը նայելու համար։ Բայց չմոռնամ ըսել նաեւ թէ այդչափով միայն չբաւականացաւ՝ հանդիսաւորապէս խոստացուած բարեփոխումները ներմուծելու համար դպրոցներուն մէջ. այցելու ուսուցիչ մըն ալ աւելցուց օգնելու համար մեզի, բաւի մանուկներէն, 65-70 աշակերտներու դասերուն օրական... միայն 2 ժամ դասախօսելով։ Երկու ամիս չանցաւ, այցելու դասատուն թողուց իր պաշտօնը և մենք Ցաղորդ առանձին մեր եօթանասուն աշակերտներով առանց կարենալու ընդունիլ տալ հրաժարականներս։ Այս եղաւ աւասիկ արդիւնքը դպրոցական այն բարեփոխման որ այնչափ աղմուկ հանեց և որ իր ոչ-ուղղամիտ և անհարիկ ձգտումներուն բնական հետեւանքով ա՛յնքան վնասաբեր եղաւ մատաղ սերունդին։

Բայց եղածը եղած է ա՛լ ու հիմայ կարեւորն այն է թէ յառաջիկայի վիճակային գործերու գլուխը անցնողները ի՞նչ տեսակ անձնաւորութիւններ պիտի ըլլան որոնց լուրջ և առողջ գործունէութենէ՛ն միայն պիտի սպասուի անցեալին վնասներուն դարմանումը և ժողովուրդին վերադարձը համերաշխութեան ճամբուն մէջ։

Տ. Բարթուղիմէոս Վ. Պաղճեան, իր ալեզարդ տեսքովը ամէնուն վրայ առաջ բերած պատկառանքով և հաշտարար ուղղութեամբը որուն կը հետեւի, կը խոստանայ յաջողութեամբ գլուխ հանել ստանձնած պաշտօնը։ Արդէն իր սիրաշահող խօսքերը և յորդաբալից քարոզները բաւական լաւ տպաւորութիւն մը թողուլ կ'երեւան ժողովուրդին վրայ, որով քիչ քիչ հանդարտիլ սկսած են միտքերը։ Հինգշաբթի օրը կանոնց մասնաւոր պատարագ մատոյց, և մէկ ժամէն աւելի քարոզ խօսելով, թուրքերէն լեզուով, ամէնուն հասկնալի ընելու համար, բացատրեց կնոջական պարտաւորութիւնները, վեր հանեց կիներու արժանիքին հեզահետ բարձրացումը, չեշտելով մանաւանդ իրենց գործօն դերը ընտանեկան կեանքի մէջ։ Ներկայ շաբթու մէջ պիտի ձեռնարկէ Թաղ. Խորհուրդի ընտրութեան համար ընտրողական ժողով կազմելու հրաժարեալ թաղ. Խորհուրդի անդամներէն և ուրիշ շատ անձերէ։ Փափաքելի է որ ընտրութեան գործը որ եւ է դժուարութեան չբախէր, որովհետեւ տեղացիի և դաղթականի խօսքեր պակաս չեն դարձեալ։

ՀՄԱՅԵԱԿ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ

ՍԻՐՏԸ ՀԵՆԵԼԱՆԻՒՆ ՎՐԱՑ

ԲԱՐԻԶ, 4 Մայիս.

Միչտ աւելի շուտ, միչտ աւելի շուտ, ահա՛ դարավերջիկ քաղաքակրթեալ աշխարհին նշանաբանը։ Մարդ իր փիզիքական և մտաւորական ամրողջ զօրութիւնը կը վատնէ այս նպատակին հասնելու համար։ Բնութեան օժտած մեծ ու փոքր ոյժերը փոխն ի փոխ իրարու կը յաջորդեն։ Ալ պատմական հայելին չէ որ նաւեր կայրէ ո՛չ ալ Տիբերիսի յորձանքը որ աղօրիներ կը դարձնէ։ Արդի իմացականութիւնը կ'ուզէ թռչիլ, երկիրներ իրարու կապել, վիթխարի կամուրջներ կանգնել, լեռներ շղթաներ ձեղքել, դարաւոր գետերու դնացքը փոխել. պարզ դանդաղաքայլ շոգենաւը հրաշալիք մը չէ այլեւս, ոչ ալ սուլող շոգեկառքը ապշեցուցիչ ըսքանչելիք մը։ Հիմա ամէն ինչ պէտք է շուտ ըլլայ, շուտ ճամբորդել, շուտ աշխատիլ, եթէ կարելի է շուտ քնանալ եւ շուտ մարսել... Այս տողերս գրած միջոցիս կը յիշեմ ռուս նախարարի մը քանի մը օր առաջ ըրած յայտարարութիւնը որով կ'ապահովցնէր թէ անդրսիբերեան երկաթուղւոյ անվերջանալի գծին լրանալէն վերջը կարելի պիտի ըլլար աշխարհիս շրջանը ընել 33 օրուան մէջ (Պրէմէ Բեգերսպուրգ, Վլատիվոսթոք 11 ու կէս օր. Վլատիվոսթոքէն Խաղաղական Ովկիանոսի ճամբով, Սանֆրանչիսկո 10 օր. Սան-Ֆրանչիսկոյէ Նիւ-Եորք շոգեկառքով 4 ու կէս օր. Նիւ-Եորքէ Պրէմէ 7 օր). ու կը մտածեմ քանի մը դար առաջ ապրող մահկանացուներուն վրայ որոնք շաբաթներ, ամիսներ կը զրհէին, Վենետիկէ Մեսինա ճամբորդելու համար։ Հապա ի՞նչ ըսենք հեծելանիւ նստող մեքենայ-մարդերուն որոնք առանց դադարի, առանց շոգիի ու էլեկտրականութեան, 55 քիլոմէթր կը վազեն մէկ ժամուան մէջ։

Չէք հարցներ թէ այս մշտանորոգ յորձանքին մէջ, մարդիկ, մենք, մեր տկար մարմինները ինչ ցաւալի վիճակի մէջ կը գտնուին, ուղեղն ու սիրտը, մտքն ու հոգին գո՞հ են այս անդադար կերպարանափոխութենէն, միթէ պիտի ուզե՞ն, միթէ պիտի կրնա՞ն տակալ ապագային։ Գիտութիւնը կը ջանայ այս հարցումներուն պատասխանել։

Ուզե՛ղը գիրգ ու փափուկ գիրարդաբար, յաճախ չի կրնար հանդուրժել անհատնում քմահաճոյքներու, չարաչարչարանքներու։ ժամանակ մը կու գայ որ այլեւս կը դադրի աշխատելէ։ մարմինը կը շարունակէ աշխատիլ առանց ուղեղի, սովորաբար հիւանդանոցի մը անկիւնը կամ ծովու մը եզերքը։

ՖԻԼԻՊԷԻ ԳՈՐԾԵՐ

ՖԻԼԻՊԷ, 26 Ապրիլ.

Վերջերս Արեւելքի մէջ Ֆիլիպէէն գրուած թղթակցութիւն մը հրատարակուած էր դպրոցին և եկեղեցիին գործերու վրայ և յետոյ ուրիշի մը ալ, քանի մը տող պատասխանը այդ թղթակցութեան՝ Ձեր խմբագրական արդար դիտողութիւններուն կցուած։

Գործ չունենալով բնաւ այդ նամակներուն հետ, չեմ ուզեր նաև, իբրեւ վարժարանին ուսուցիչ, անոր նկատմամբ հրատարակութեան տրուած աննպաստ լուրերը հերքելու ելլել։ Եղած է ժամանակ մը, քանի մը տարի առաջ, իմ պաշտօնավարութեանս օրով դարձեալ, որ գովեստներ ալ հրատարակուած էին Արեւելքի սիւնակներուն մէջ, դարձեալ Ֆիլիպէէ գրուած նամակով մը զոր երբեմի Մասիս կրթական հանդէսն ալ արտատպած էր։ Այսօր, որովհետեւ, պարագաներու բերումնքով, իրարու հակառակ զանազան հովեր սկսած են փչել այստեղ, մէկուն չինածը միւսը կործանելու կամ անձնական կիրքեր միայն յագեցնելու գաղափարէն մղուած այդ մարդոց աչքին ա՛լ բան մը չերեւար, ո՛չ դպրոց, ո՛չ եկեղեցի, ո՛չ իսկ իրենց զաւակները, և այս հակառակութիւններուն ծիծաղելի երեւոյթ մըն ալ տալու համար, կ'ելնեն հրապարակային գանգատներ ալ ընելու։ Իրերու այս վիճակին մէջ, ուր մէկը միւսին հակառակելու կատաղի մրցումի մը միայն կ'ընթանայ, իմ ըսելիքս քանի մը պարզ տեղեկութիւններէ անդին չի կրնար անցնիլ, ապասելով Արեւելքի խմբագրութենէն լրմտութեան կոչ մը ընել Ֆիլիպէէի կարգ մը կուսակցամոլ Հայերուն։

Վարժարանին ներկայ խառնակ և անբարեկարգ վիճակին դէմ առաջին անգամ բողոքողը նոյն իսկ ես եղած և մինչեւ անգամ գործէ ալ քաշուիլ ուզած էի՝ չկրնալով անտարբեր մնալ հանդէպ այն դպրոցական անկարգութեան որուն մատնուած են հոս տարիէ մը ի վեր ազգին զաւակները իրենց մեծերէն օրինակուելով։ Գիտք է երեւակայել թէ ի՞նչ կ'ըլլան այդ 13-14 տարեկան տղաքը երբ իրենց տուներուն մէջ շարունակ օրուան նիւթ եղած կուսակցական խօսքերով ականջնին լեցուած և իրենց շուրջը պատահած ա՛յնքան դպրակղլից դէպքերու ազդեցութեան տակ կու գան համախմբուիլ դպրոցին մէջ. հաւատացէ՛ք որ անոնք ալ իրենց կարգին կարծես իրարու անհաշտ թշնամիներ դարձած են։ Աւելցնենք այս

Ցաւալի է յիշատակել թէ առանց ուղեղի մարմիններու թիւը քաղաքակրթութեան հետ աճելն համեմատութեամբ կ'ամէ։ Գալով սրտին, աւելի կորովի ու հաստատուն, փոխանակ ինքզինքը տկար ու անկարող զգալու՝ կը շարունակէ գործել, եթէ պէտք ըլլայ, աւելի արագ։ Ցոգնիլ չի գիտեր կամ աւելի ճիշդը խօսելու համար, յոգնութիւնը արագ աշխատած միջոցին կ'անէ, սակայն սա տարբերութեամբ որ փոխանակ բռունցքի մը մեծութեամբ մնալու, կը խոշորնայ, կ'ամի, պարզ դնդերի մը նման, որ միօրինակ, երկար աշխատութենէ մը վերջ կը մեծնայ։ Այսպէս երեկոյթի մը մէջ անընդհատ պարող օրիորդ մը աւելի խոշոր դնդղուց մը պիտի ունենայ քան պիւֆէյն առջեւ միշտ որկրամոլութեամբ ըլլաղող կին մը, ինչպէս զպրոցի մէջ իր ընկերները ծեծելու սովորութիւն ունեցող անառակը աւելի դնդերոտ պիտի ըլլայ, քան իր տարեկիցները։

Մանրազնին ու խղճամիտ ուսումնասիրութիւններէ այնպէս կը թուի թէ ամբողջ մարմին դնդերային յոգնութենէն աւելի միշտ ու յուզմունքը ուղղակի կը ներգործեն սրտին վրայ. այսպէս մասնաւորապէս հեծելանիւ նատողներու մասին խօսելով, անոնց սիրտը գրեթէ միշտ սովորականէն մեծ է, բան մը որուն պատճառ կրնայ նկատուիլ մրցումներու մէջ առաջին հանդիսանալու մտածումը, քան թէ ֆիզիքական յոգնութիւնը։ Ռոուտոյի բժիշկներէն մէկը, եթէ չեմ սխալիր, ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած էր վերջերս, նիւթ ունենալով բարոյական յուզումներու ազդեցութիւնը սրտի վրայ։ Այս աշխատութեան մէջ ի մէջ այլոց կը խօսէր կնոջ մը վրայ որուն սիրտը սիրական որդւոյն մահուանէն վերջ զգալի կերպով կը սկսի մեծնալ. միեւնոյն կացութեան մէջ կը գտնէ ուրիշ անձի մը սիրտը իր գործէն հրաժարեցուցուելէն մէկ քանի շաբաթ վերջ և դեռ ուրիշներ։

Կրնանք ենթադրել թէ միեւնոյն յուզմունքի մէջ կը գտնուի մրցումի մասնակցող իւրաքանչիւր երիտասարդի սիրտը ի տես ամբոխի մը որ եկած է յատկապէս պտտաստուած բոլորակ ճամբու մը եզերքը չրջանակի նստած և որ անհամբեր կը դիտէ ու գիտէ սուլել ծափահարել պարագային համեմատ։ Ինչպէ՞ս չյիշեմ անցեալ ամառ Ամերիկա 6 օր շարունակ տեղի ունեցած մրցումը ու այն օրիորդը՝ որ իր ձեռքը տալ կը խոստանար երիտասարդի մը եթէ անիկա յաջողէր հեծելանիւի 30-40 մրցակիցներու մէջ առաջին հանդիսանալ։ Անչուշտ վեց օրուան մէջ երիտասարդը հեծելանիւէն ու մրցակից ընկերներէն աւելի ապադայ կնոջ մը այդ մտատիպարին վրայ կը մտածէր։ Ջէֆ կարծեր որ խեղճ ամերիկացիին սիրտը վեց օր անդադար ուժգին չբարախեց, արդեօք որքան ուժգին։ Հաւանական է որ այդ պիսիֆիսին սիրտը՝ չափազանց և տարօրինակ աշխատութեան մը մատնուած, պէտք եղածէն աւելի մեծցած էր։ Գալով ֆիզիքական յոգնութեան, յուզմունքէ խեղդուած ըլլալու էր մասամբ։ Զգացած յոգնութիւնը նուազ անտանելի կը թուէր, Գէթ կը մոռնար երբեմն թէ մրցումի մը կը մասնակցի ու երաշխիս աշխարհին մէջ կը սաւառնէր միշտ իր ապագայ կընկան մտատիպարը ունենալով աչքին առջեւ։

Աւելորդ է ըսել թէ վեցերորդ օրը, երիտասարդը գերմարդկային ճիգով մը յաջողեցաւ առաջին հանդիսանալ և ամուսնացաւ օրիորդին հետ։ Երկու ամուսնացեալները այս պահուս Բարիզ կը գտնուին ու երիտասարդը կատարելապէս առողջ կ'երեւայ։ Այս առթիւ պէտք է դիտել թէ չարաչար աշխատութեան արդիւնք եղող սրտի պատաճառական այս վիճակը, բնաւ պատճառ չ'ըլլար ջղային և կամ ուղեղային դրութեան խանգարուելուն։

Ա. Ն. ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Ինչպէս քանի օրէ է վեր կը գրուի, Թրանսվալի վրայ Անգլիոյ ունեցած գերիշխանութեանը մասին խնդիր ծագած է։ Անգլիոյ գերիշխանութեանը դէմ շարժումը յարուցանողները վայելութիւն մը ստացան զոր շատ կարեւոր կը նկատեն ի նպաստ իրենց։

Այդ վայելութիւնը տուած է Ֆոռ եբէյը որ 1883 ին Թարզմանի պաշտօնավարեց՝ Անգլիոյ կառավարութեան հետ բանակցելու համար Լոնտոն գացող Պոէրներուն։ Երեցը 1898 մարտն Պ. Զէմպրլէնի ուղղած մէկ նամակին մէջ 1883 ի դեսպանախորհուրդին համաձայնութիւնը կ'ընէ։ Կ'ըսէ թէ Պոէրներու պատգամաւորները ամէնէ աւելի կարեւորութիւն կու տային գերիշխանութեան խնդրին, մինչդեռ Անգլիացիներուն համար այնչափ կարեւորութիւն չունէր։ Երեցը մէջ կը բերէ Սըր Հէրբիւ Ռոպինսնի մէկ յայտարարութիւնը թէ գերիշխանութիւնը բան մը չի նշանակեր. թէ նոյն իսկ եթէ ընդունուած կամ հաստատուած ալ չըլլայ, անգլիական կառավարութիւնը երբեք թող պիտի չտայ Թրանսվալի կնքել այնպիսի դաշնադրութիւններ որոնք թագուհւոյն կառավարութեան հաւանութեանը արժանացած չըլլան։ Հետեւաբար պատճառ մը չի գտներ թէ ինչու համար այս կէտին վրայ զոհացում չտրուի Պոէրներու զգացումներուն։ Լորտ Տէրբիի ալ, կ'ըսէ երեցը, նոյն կարծիքը յայտներ և յարեր է թէ պայմանադրութեան մէջ թագուհւոյն գերիշխանութիւնը չնշող բացայայտ յօդուած մը չդնելուն պատճառը այն է թէ չուզեր զէնք մը տալ նոյն ատենի ընդդիմադիրներուն ձեռքը։ Երբեցին այս նամակը հրատարակած է Բարեյուսոյ Գլուխին լրագիրներուն մէջ։ Մինչեւ հիմա կը կարծուէր թէ Պ. Զէմպրլէն պատասխանած չէ այդ նամակին. այդ ենթադրութիւնը սխալ էր։ Արդարև 1898ին Սըր Ռոպէրթ Հէրպէրթ, որ Անգլիոյ գաղթական նախարարութեան խորհրդական էր 1883ին, այսինքն այն միջոցին երբ Թրանսվալի պատուիրակները Լոնտոն կը գտնուէին, պատասխանած է երեցին. բայց անբացատրելի սխալումով մը, խորհրդականին նամակը տարի մը մնացեր է Բարեյուսոյ Գլուխին կառավարութեան դիւաններուն մէջ և չէ հաղորդուեր անոր։ Այդ նամակը անցեալ հինգշաբթի յանձնուեր է Բարեյուսոյ Գլուխի լրագիրներուն։ Սըր Ռոպէրթ Հէրպէրթ այդ նամակին մէջ կ'ըսէ թէ Թրանսվալի պատուիրակները Բրէթորիայի պայմանագրութեան վերաքննութիւնը ուզելով, թագուհւոյն գերիշխանութեան ջնջուիլը չեն պահանջած, այլ խնդրած են որ Թրանսվալ վոխանակ Անգլիոյ, երկու տէրութեանց գերիշխանութիւնը տակ գտնուի։

Սըր Հէրբիւ Ռոպինսնի համար Սըր Ռոպէրթ Հէրպէրթ կ'ըսէ թէ անիկա այնչափ համոզուած էր Թրանսվալի տէրը մնալու մասին Անգլիոյ տուած որոշմանը որ հարկ չէր զգար նորէն հոգալել անոր գերիշխանութիւնը։ Լորտ Տէրբի ալ, գիտնալով որ գերիշխանութեան ջնջման համար յօդուած մը եթէ նշանակուի, այնպէս պիտի նկատուի թէ Անգլիա հրաժարած է Թրանսվալի արտաքին յարաբերութիւններուն վրայ հսկելու իրաւունքէն, պատասխանած է Պոէրներու պատուիրակներուն թէ չկրնար ընդունիլ երկու գերիշխանութեան նշանակումը անոնց ըրած առաջարկութիւնը։ Սըր Ռոպէրթ Հէրպէրթ ըսած է թէ Լոնտոնի պայմանագրութիւնը ու Բրէթորիայի պայմանագրութիւնը իրարու խառնուած են, ներքին վարչութեան մասին աւելի ընդարձակ իշխանութիւններ տալով Թրանսվալի։

Երեցը հիմա անգլիական պատուիրակներէն մէկ կենդանի վկայ միայն ունի, այն է Պ. Եվլին Աշի, որ կ'ըսէ թէ երեցը իրաւունք ունի և թէ Լոնտոնի պայմանագրութեան Դ. յօդուածին տրամադրութեանցը համաձայն Թրանսվալի վրայ Անգլիոյ գերիշխանութիւնը ջնջուած է, բայց ի արտաքին յարաբերութեանց վերաբերեալ խնդիրներէ։ Հիմա Թրանսվալ կրնայ բանակցիլ օտար երկրի մը հետ և թագուհին հաւանութիւնը այն ատեն անհրաժեշտ է, երբ բանակցութիւնները աւարտած ըլլան։ Պ. Աշի կը հետեւցնէ թէ Լոնտոնի պայմանագրութիւնը եթէ բրիտանական գերիշխանութիւնը հաստատող յօդուած մը պարունակէր, այն պարագային մէջ բրիտանական կառավարութեան հիւպատոսը միայն պիտի կրնար վարել Թրանսվալի և օտար տէրութեան մը միջեւ կատարուելիք բանակցութիւնները։ Այս պարագաները կարելի է չհակեկանութիւն մը ունին պատմութեան տեսակէտով, բայց յայտնի երեւցած կէտը սա է թէ Անգլիա ինքզինքը Թրանսվալի գերիշխան պետութիւնը կը նկատէ և կ'ուզէ յարգել տալ իր իրաւունքները ինչպէս նաև այն մեկնութիւնը զոր ինք կու տայ Լոնտոնի պայմանագրութեան։ Ինչ որ ալ ըլլայ կարեւորութենէ զուրկ չէ յիշել այս իրողութիւնները այնպիսի ատեն մը երբ Թրանսվալի խնդիրը նորէն կը ներկայանայ ծանր ձեւի մը տակ։

—Վերջին հեռագրի մը նայելով Թրանսվալի կացութիւնը ծանր է։ Կը վախցուի որ թշնամութիւնները սկսին։ Պ. Զէմպրլէնի հեռագիրները թէեւ վերջնագրի մը ձեւը չունին, սակայն ո եւ է կարգադրութիւն յուսալի ցոյց չեն տար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ.—Երկուշաբթի օրը Ֆրանսայի Խորհրդարանին մէջ երբ երեսփոխան Պ. Ժորժ Պէռի հարցապնդումի ըրաւ Պ. տը Ֆրէյսինէի պատերազմական նախարարութեան պաշտօնէն հրաժարելուն վրայ, նախարարապետ Պ. Շառլ Տիւբիւի պատասխանեց թէ Պ. տը Ֆրէյսինէ արտօնած է զինքը յայտարարելու որ ցոյց տուածներէն զատ ուրիշ պատճառներ չկան հրաժարականին համար և թէ դահլիճին մէջ կարծիքի անհամաձայնութիւն չկայ։ Հակահրէական երեսփոխան Պ. Լաղի հարցուց թէ արդեօք Պ. տը Ֆրէյսինէի և արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէի միջեւ անհամաձայնութիւն մը չէ՞ ծագած Պ. Բալէոլոգի խնդրին համար։ Ինչպէս յայտնի է այս վերջինը վճռաբեկ ատեանին առջեւ Բանիցարտի հեռագրին համար վկայութիւն տուած և Ռոժէ զօրավարին հետ դէմադրիմ բերուած էր։ Նախարարապետը պատասխանելով Պ. Լաղի յայտարարեց թէ այդ ըսուածը ստոյգ չէ։ Պ. Լաղի ըսաւ թէ Պ. Տէլքասէ այնպիսի երեսներ ունի որոնք ապտակներու տակ չեն կարմրիր (բուռն բողոքներ)։ Պ. Լաղի իր այս ամենակծու յայտարարութեանը վրայ ի կարգ կոչուելով խօսելէ զրկուեցաւ։ Ինչպէս երեկ ծանուցինք, նախարարութեան առաջարկած պարզ բանաձեւ ընդունուեցաւ 67ի դէմ 447 ձայնով։

Երեսփ. Ժորժը յետոյ ձեռք առաւ Ամերիկէի խնդրին համար եղած հարցապնդումին վիճաբանութիւնը։ Արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէ, որ Պ. Ժորժ Պէռի հարցապնդման միջոցին Ժողովէն բացակայ էր, ժողովասրահը մտաւ և յայտարարեց թէ Պ. Տիւբիւի ըսածները կատարելապէս ստոյգ են (բուռն ծափահարութիւններ)։ Պ. Տէլքասէ ըսաւ նաեւ թէ մեծ զոհողութիւն մը ընելով և հայրենասիրութեան ճնչին անսալով էր որ արտաքին գործոց նախարարութիւնը ընդունած էր դժուարին պարագաներու մէջ և թէ կը կարծէ թէ լաւ ծառայած է հայրենիքին (Ծափահարութիւններ)։ Նիստը փակուեցաւ։

ՀՌՈՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Բէլլու զօրավարը նորէն նախարարապետ և ներքին գործոց նախարար պիտի ըլլայ, Վիքտոր-Էմանուէլ մարքիզը՝ արտաքին գործոց, Պ. Բրինէթի՝ գանձուց և Պ. Սալանտրա՝ եմմական։

Պ. Վիթէի ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ.— Ինչպէս քանի անգամ ծանուցուեցաւ Թայմզ հրատարակած էր Ռուսիոյ եմմական նախարար Պ. Վիթէի գաղտնի տեղեկագիրը, բայց իրաւեկ ազբիւրներէ առնուած լուրեր հերքեցին այդ տեղեկագրին գոյութիւնը։ Սրդ, Տիպա ստոյգ աղբիւրներէ առնելով կը ծանուցանէ թէ Թայմզ բոլորովին խեղաթիւրած է Պ. Վիթէի կողմէ տարի մը առաջ բերանացի կերպով քանի մը նախարարներու յայտնուած կարծիք մը, այն միջոցին երբ կը խորհրդակցէին Կովկասի մէջ օտարականներու անշարժ կալուածներ ունենալու իրաւունքին վրայ։ Եմմական նախարարը ազատական կերպով պաշտպանած էր այդ իրաւունքները և այդ առթիւ հաստատած էր թէ Ռուսիոյ և Անգլիոյ առեւտրական յարաբերութիւնները դանդաղած են եւ թէ բաղձալի է որ Ռուսիա աւելի օգտուի անգլիական հնարներէն, որ այն միակ վայրն է ուր առանձին արտադրութիւնները կը մնան անոց տուբի։ Պ. Վիթէ դիտել տուած էր թէ Ֆրանսայի սեղանաւորական հրապարակը, ռուսական բաղմաթիւ արժէթուղթեր գնելով, չէր կրնար ինք մինակ ծախու առնել Ռուսիոյ ձեռաբուտի սնհատական արժէքուղթերը։ Ակաւաբկ ատենք են կ'աւելցնէ Տիպա, Ռուսիոյ եմմական նախարարին յայտնած կարծիքները, որոնց Թայմզ տեղեկագրի մը երեւոյթը տուած է։ Պ. Վիթէ, կը յարէ բարիշեան թերթը, բնաւ չէ քննադատած Ռուսիոյ և Ֆրանսայի առեւտրական յարաբերութիւնները, ընդհակառակը միշտ աշխատած է զանոնք բարւոքելու։ Ասոր ապացոյցը կարելի է տեսնել այն ոչ-պաշտօնական բանակցութիւններուն մէջ որոս 1892 ին Ֆրանսայի առեւտրական նախարարին հետ ձեռնարկեց՝ առեւտրական դաշնադրութեան մը համար՝ Ֆրանսայի շահաւոր կերպով։ Իրաւ է նաև սա պարագան թէ, կըսէ Տիպա, ինչ որ օգտակար է Ռուսիոյ, շահաւոր է նաեւ Ֆրանսայի համար, որովհետեւ Ֆրանսայի շահը կը պահանջէ որ Ռուսիա կարելի եղածին չափ հարստանայ և զօրաւոր ըլլայ։ Թայմզի հրատարակութիւնը արտաքին քաղաքական մեքենայութիւն մըն է, որուն նպատակը դիւրին է հասկնալ։»

ՍԱՄՈՍՅԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Առլքանտի (Նոր-Զէլանտա) ճամբով և ապրիլ 27 թերականով նորտեղեկութիւններ առնուած են։ Ատենք կը վերաբերին այն դէպքերուն որոնք պատահած են երեք տէրութեանց կողմէ զովխէրներ ղրկուելու լուրը առնուելէն առաջ։ Ուրեմն՝ Այդ լուրը Սամոա տարած էր Նոր-Զէլանտայի Թուքաճեէֆի չոգենաւը։ Ասոր ժամանումէն առաջ կռիւներ տեղի ունեցեր են Մաթաֆայի և Մալիոթայի կուսակիցներուն միջեւ։ Այս վերջինները որոնց կ'ընկերանային անգլիացիները ու ամերիկացիները, Վալիմայի մէջ յաղթուած էին Մաթաֆայի կուսակիցներէն։ Երեք հիւպատոսները Թուքաճեէֆիի բերած լուրը առնելնուն պէս խորհուրդ մը գումարեր են, բայց չեն համաձայներ, վասն զի դերման հիւպատոսը չէ հաւաներ անգլիական ու ամերիկեան հիւպատոսներուն առաջարկութեանը։ Սոր վրայ այս վերջինները որոշեր են առանձին գործել։ Ամերիկեան Քրաուց ծովակալը և անգլիայի Սթուարթ հարիւրապետը գրեր են Մաթաֆայի որ իր մարդոցը հետ քաշուի որոշել զիծէ մը անդին, վասն զի երեք տէրութեանց կողմէ յանձնաժողով մը կազմուած է։ Մաթաֆա խորտարար պատասխաներ է չընդունելով իրեն տրուած հրամանը եւ ըսելով որ այն ատեն միայն պիտի հնազանդի երբ գերման հիւպատոսը ու գերմանական Ֆայֆի մարտանաւին հրամանատարն ալ միանան Անգլիոյ և Ամերիկայի հիւպատոսներուն։ Մաթաֆայի այս պատասխանին վրայ ծովակալ Քրաուց և հարիւրապետ Սթուարթ վերջնագիր մը ուղղեր են Մաթաֆայի, սպառնալով նաև թէ բռնի ոյժի պիտի դիմեն։ Ասոր վրայ Մաթաֆա համակերպեր եւ ապրիլ 25 ին, ինչպէս հեռագիրը ծանոյց, քաշուեր է նշանակուած զիծէն անդին։

—Ուաչինկթընէն կը հեռագրեն.— Գերմանիոյ դեսպանատան մէջ պաշտօնապէս կը յայտարարեն թէ բացարձակ հրահանգ տրուած է Արիայի գերման հիւպատոսին, որպէս զի անգլիացիներուն եւ ամերիկացիներուն միանալ ծանուցանելու համար թէ թշնամութիւնները դադրած են, մինչեւ որ հասնին երեք տէրութեանց դեսպանները։

ԶԻՆԱՍԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Բէքինի անգլիական դեսպանատան գործակատարը բողոքեր է՝ Քաօ-Լունկի չինական հողին վրայ անգլիական զինուորներ գտնուելուն դէմ, Զինու արտաքին գործոց Խորհուրդը խընդիրը ներկայացուցեր է Քանթոնի փոխարքային։

—Հոնկ-Քոնկէն կը հեռագրեն Թայմզի. Ամսոյի ճաբոնական հիւպատոսը պահանջեր է իր կառավարութեան տալ «Վագրի գլուխ» անուն բլուրը, ճաբոնական գաղթականութիւն մը հաստատելու համար հոն։ Այդ բլուրին վրայ 130,000 գերեզմանս պարունակող գերեզմանատուն մը կայ. նաեւ 800 տուն։ Փոխարքան, չփոթութիւններէ վախնալով, ուրիշ տեղ մը առաջարկեր է ճաբոնական հիւպատոսին։

—Տէյլի Մեյլ կ'իմանայ թէ Սպանիա հատուցում կը պահանջէ Զինէն, ըսելով որ Փիլիպպինցիները Սպանիացիներուն հետ պատերազմած ատեն Զինու կառավարութիւնը թոյլ տուած է նոյն արշիպեղագոսը զէնք տանող շոգենաւի մը ճամբայ ելլելը։ Սպանիա իրաւ հատուցում երկրի մը կ'ուզէ եղեր։

ՓԻԼԻՊՊԻՆՆԵՐԷՆ առնուած վերջին լուրերու նայելով նորէն անկարելի կը ռիներ տեղի ունեցեր են ամերիկացիներուն և բնիկներուն միջեւ։ Զինադուլի բանակցութեանց մասին նոր լուր չկայ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.—Եւրոպական քանի մը լրագիրներ խօսելով չինական գործերու մասին Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ գոյացած համաձայնութեան վրայ, կ'ըսեն թէ աւելի ընդհանուր նշանակութիւն մը և կարեւորութիւն մըն ալ ունի, եթէ նկատուի թէ առնուի սա պարագան թէ փոխադարձաբար բարի կամեցողութեան վրայ հիմնուած բանակցութիւնները փութով կը հասնին իրենց նպատակին։ Գալով այն խնդրին թէ այդ երկու տէրութիւններէն ո՞րը աւելի պիտի չհակի այդ համաձայնութենէն, եւրոպական թերթերը և մանաւանդ Վիէննական լրագիրները դիտել կու տան թէ դիւրին չէ այդ մասին վճռական բան մը ըսել, բայց սա ալ յայտնի է թէ Անգլիա միշտ առաջնութիւն պիտի հանէ նոյնայ, վասն զի թէ իր դրամագլուխները շատ են և թէ իր նաւային զօրութիւնը կրնայ չուռով ու կանոնաւորապէս ապաստէլ հանել։

ՇԱՄՄՈՒՆԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Հռոմէն կը հեռագրեն Բոլիդիշ Քորէսպոնտենցի թէ Շամմունի նաւահանգիստը Իտալացիներուն կողմէ գրաւուած ըլլալու լուրը սխալ է։ Իմանալ կը տրուի նաեւ թէ չինական ջուրերու իտալեան նաւաբանին հրամանատարկինէթ ծովակալը դեռ անցեալ շաբաթ Սինկափուր ժամաներ է Սբրոմպոլի մարտանաւով։ Գործին վերջին երեւոյթին նայելով չի կարծուիր որ Իտալիա յանկարծական կերպով գրաւէ Շամմունը։ Քանէվարօ ծովակալը յայտարարեր է Թրիպոլեցայի թղթակցին թէ Շամմունի խնդիրը խաղաղ կերպով պիտի լուծուի և թէ Իտալիա ձեռք պիտի անցընէ այդ նաւահանգիստը։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՓՐԻԿԷ. — Լոնտոնէն պաշտօնական հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Էուաթ գնդապետը ապրիլ 9ին Ուկանտայի մէջ յարձակեր է Քապրէկա ցեղապետին վրայ որ բոլորովին յաղթուեր է։ Քապրէկա ծանրապէս վիրաւորուեր է։

ԺԱՆ ՏԱՌԻՒ ՏՕՆԸ.— Բարեզէն առջի օրուան թուականով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ռոմիլիի մէջ շքեղ հանդէս մը կազմակերպուեր է Ժան տ'Առքի յիշատակին համար։ Շատ մը ճառեր արտասանուեր են։ Պատերազմական նախկին նախարար Պ. Քավէնեաք իր ճառին մէջ պալարակեր է բանակին դէմ մղուած պայքարը։

ՊՈՒԿԱՐԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Մինչեւ հիմա ընտրուած են կառավարութեան կուսակից 104 երեսփոխաններ և 53 ընդդիմադիր կուսակցութեան զանազան մասերէն։ Տասերկու ընտրութիւններ համեմատականի մնացած են։ Ընդդիմադիր կուսակցութեան բոլոր պեսերը վերընտրուեր են։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Երեսփ. Ժողովի ընտրաշրջանը երբ բացուի նախարարութիւնը պիտի առաջարկէ խորհրդարանական յանձնաժողով մը կազմել առեւտրական ու երկրագործական նախարարութեան մը հաստատման մասին օրինագիծ մը պատրաստելու համար։

—Սոֆիայի հելլենական հիւպատոսը ծանոյց իր կառավարութեանը թէ Սոֆիայի հիւպատոսական մարմին դիմումներուն վրայ, պուլկար կառավարութիւնը ետ կեցած է գործադրել զինուորագրութեան օրէնքին այն յօդուածը որուն համաձայն պարտաւոր են պուլկարական բանակին մէջ ծառայել այն օտարականները որոնք ծառայած չեն իրենց երկրին բանակին մէջ։

—Նոր նախարարութիւնը նկատողութեան պիտի չառնէ իր նախորդին կողմէ պատրաստուած ելմտացոյցը 1899՝ տարեշրջանին համար։ Ուրիշ ելմտացոյց մը պիտի պատրաստէ իր առաջադրած բարեփոխումները հիմ բռնելով։

—Պեղոպոնէսի երկաթուղիին փոխառութիւնները միացնելու բանակցութիւնները աւարտեցան։ Գայմանագրութիւնը Լոնտոնի մէջ պիտի կնքուի։ Կ'ըսուի թէ Ընկերութիւնը այդ գործողութենէն ինը հազար անգլիական ոսկի չահ մը պիտի ունենայ։

—Պ. Սիկրոսի կտակատարներէն Պ. Անթոնորուլոս Լոնտոն գացած է ժառանգութեան տուրքի խնդրին համար, որովհետեւ հանգուցեալին հարստութիւնը Անգլիոյ պանքային մէջ կը գտնուի։ Այդ տուրքը 56,000 անգլիական ոսկի կը հաշուուի։

—Նաւարաժին մը ամիսէ մը մարզանքներ պիտի կատարէ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ.— Հռոմէն կը հեռագրեն Տէյլի Նիւզի թէ Վատիկան կարդինալը, արքեպիսկոպոս Ուէսթմինսթրի, որ Հռոմ կը գտնուի, քանի մը անգամներ տեսակցեր է Պապին հետ՝ անգլիական եկեղեցիին մէջ տիրող ծիսականութեան տագնապին վրայ։ Խորհրդակցեր են թէ ինչպէս կարելի է այդ տագնապը չահագործել՝ կաթոլիկութիւնը տարածելու օգտին համար։ Պապը յանձնարարեր է որ անգլիական մեծ ուխտագնացութիւն մը կատարուի Հռոմի մէջ։ Կարծիքը հաւաներ և որոշուեր է ուխտագնացութիւնը կատարել հոկտեմբերի սկիզբները։

Վերջին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ. — Պալայի ատիճան տրուեցաւ Երուսաղէմի կառավարիչ Թէվֆիք պէյի։ Սալոնիկի ատիճան՝ Մալիէի փաստաբաններէն Յովհաննէս էֆ.ի և Խարիէիի դատական ճիւղի դիւանին քարտուղարներէն Լէոն Քոսթան պէյի։

—Դ. կարգի Մէճիտիէի պատուանշան տրուեցաւ Ճէնովայի օսմ. հիւպատոս Ճէմալ պէյի և Իզմիրի Նախ. Սիւլէյման Սուրուրի էֆ.ի։

ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ. — Արաբական ներկայ Զիլհիճէ ամիսը չորեքշաբթի սկսած ըլլալով, վաղը կ'աւարտի նոյն ամսուան երեսուն օրը և ուրբաթ պիտի սկսի Մուհարրէմ ամիսը։ Նոյն օրը պիտի տօնուի արաբական 1317 տարուան առաջին օրը։ Կայս. Իրատէ մը հրամայած է որ չնորհաւորական արարողութիւնները Եըլտըզի կայս. պալատան մէջ ժամ 7ին կատարուին Սէյիտլրի արարողութենէն ետքը։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ.— Կայս. Պալատան Ա. Քարտուղարը զինուորական վարժարանց ընդհանուր վերատեսչութեան հաղորդեց կայս. Իրատէ մը որ կը հրամայէ զինուորական վարժարաններու մէջ հոգ տանիլ կրօնական ուսմանց և որոշեալ ժամերու մէջ աղօթքներու կատարման։

ՀԱՑ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆԱՑ Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Աւետիս արքեպիսկոպոս Արփիարեան առջի օրը կայս. պալատ երթալով Ներկայացաւ Ա. քարտուղար Թահսին պէյի։ Տեղապահը խնդրեց Ն. Վսեմութենէն որ հայ-հռոմէական հասարակութեան անկեղծ երախտագիտութիւնը մատուցանէ կայս. այն հոգածութեան համար որով Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած էր Բերսայի կառավարիչ Էնվէր պէյը պատուիրակ կարգել Տ. Աղարեան Պատրիարքին յուարարութիւնը։

—Տ. Արփիարեան արքեպիսկոպոս երէկ Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին հետ։ Ցետոյ հանրագուտ չինութեանց պաշտօնարանը երթալով տեսակցեցաւ նախարար Զիհնի փաշայի հետ։

Տ. ՅՈՎԱԿԻՄ Գ.—Այնորոշէն առնուած լուրերու նայելով ,Ցունոյ նախկին Պատրիարք Տ. Յովակիմ Գ. անցեալ ուրբաթ, Ս. Գէորգի տօնին օրը Ս. Քէնոֆոնի վանքին եկեղեցիին մէջ պատարագ մատուցեր է։ Ներկայ գտնուեր է նաեւ եկեղեցական արարողութեան որ երկու ժամ տեւեր է։

ՅՈՒՆՈՅ Ս. Պատրիարքը, առջի օրը, զբօսական պտոյտ մը կատարեց Վոսփորի մէջ։ Այցելութիւն տուաւ Տէրքոսի մետրապոլիտին՝ Թարապիայի մէջ ուր ճաշեց։ Տ. Կոնստանդիանոս այցելութիւն տուաւ նաեւ Անտիոքի նախորդ Պատրիարք Տ. Սբրիանոսի և մեծ Լոյսթէթ Սթավրաքի Արիսթարքի պէյի։

—Երէկ առտու Ֆէնէրի Պատրիարքարանը հեռագիր մը հասաւ թէ Տիմէթոքայի մետրապոլիտ Տ. Կոնստանդիանոս Վաֆիտիս առջի գիշերը մեռեր է յիսուն տարեկան։

ՄԵԼՔԻՏՆԵՐՈՒ նորընտիր Պատրիարքը որուն Կ. Պոլիս գալը ծանուցինք, քիչ օրէն պիտի մեկնի։ Կայս. կառավարութիւնը բնակարան մը և կառքեր դրած է անոր տրամադրութեանը տակ։ Ն. Սբրբաղնութիւն երէկ Բ. Դուռը երթալով այցելութիւն տուաւ Մեծ-Եպարքոսին, Պետական Խորհուրդի նախագահին և ներքին ու արտաքին գործոց նախարարներուն։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.—Ամատօլուի երկաթուղիի Ընկերութիւնը ծրագիր մը մատուցանելով կայս. կառավարութեան, առաջարկեր է իր գիծերը երկարել մինչեւ Պաղտատ։

ՀՐԵԱՑ ԿՐՕՆԱՒՈՐՈՒՀԻՆԵՐ. — Երուսաղէմի մէջ, ինչպէս ծանուցինք, հրեայ կրօնաւորուհիներու միաբանութիւն մը հաստատուեցաւ որ տիկիններէ և օրիորդներէ կը բաղկանայ։ Ասոնք ժամանակի մը համար և կամ միշտ, ինքզինքին կը նուիրեն հիւանդներ դարմանելու։ Կրօնաւորուհիները ճշդութեամբ պիտի գործադրեն Մովսիսական օրէնքը և պիտի օգնեն հիւանդներու և աղքատներու, առանց կրօնքի խտրութեան, նոյն իսկ Պաղեստինէն դուրս։

ԺԱՆՏԱԼՈՏ.—Ձիտտէի մէջ փետրուար 23 էն մինչեւ մայիս 3, ժանտախտ մեռնողներուն թիւն է 119. իսկ մայիս 4 էն 7, դէպք ու մահ չէ պատահած։

ՍԵՒ ԼԵՌԱՆ դեսպան Պ. Պաքիչի հայրը մեռեր է Զէյթինէկի մէջ։ Նիքոլա իշխանին վաղեմի մէկ պաշտօնատարն էր։

ՄԱՆՍՈՒՍԷՆ.—Ծովային նախարարութիւնը Նավիկացիոնէ ձէնէրալէ Իթալիանա շոգենաւային Ընկերութեան հետ կը բանակցի գնելու համար անոր մէկ շոգենաւը որ Մասաուսէլէ պիտի յատկանայ։ Ցանձնաժողով մը քննելով շոգենաւը, գընուելու յարմար դատեր է։

ՄԱՀՄՈՒԹԱԿ.—Ապրիլ 19 էն 26, կ. Պոլսոյ ու արուարձաններուն մէջ պատահած մահերու թիւն է 222, որոնց 2ը կեղծամահ, 1ը կարմրախտ, 7ը հարբանիթէ, 2ը ծաղկախտ, 6ը թիֆոյէ, 30ը ընդհանուր գործարաններու հիւանդութիւններէ և միւսները զանազան ախտերէ։

ՊՈԼՍՈՅ ՔԱՐԱՓԷՆԵՐԸ.—Քարափներու Ընկերութիւնը, կըսէ Իգտամ, կարգ մը խանութպաններու հետ կը բանակցի Պոլսոյ կողմի քարափին վրայ Դալաթիոյ պէս սրճարաններու, գիներտուններու և ուրիշ խանութներու տաղաւարներ շինելու համար, բայց չի յուսացուիր որ յաջողի, մանաւանդ Սիրքէճիի մօտ ուր տէրութեան աւագանին յատուկ նաւամատոյց մը կայ։

—Իգտամ կ'ըսէ նաեւ թէ Դալաթիոյ քարափին պաշտօնեաները մէկեփուին 18 ղուշի կ'առնեն և քառորդն ալ 4½ ղրշի։

—Մաքսային վերատեսչութիւնը նկատելով որ Պոլսոյ քարափը երկու անդամ փաւ և նկատելով որ վաճառականներու ապրանքները օրերով քարափին վրայ կը մնան, և եթէ նորէն փլուզում տեղի ունենայ մաքսային վերատեսչութիւնը պիտի տուժէ վնասը, առաջարկեր է որ այդ պարագային մէջ վնասներու հատուցումը քարափներու ընկերութեան պատկանի։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՍԵՐՊՈՒՈՅ միջեւ կընքուած մաքսային առժամեայ պայմանագրութիւնը Մեծ-Եպարքոսին մատուցուած ըլլալով, Ն. Բարձրութիւնը հրամայեց ձեռնհաս պաշտօնարաններուն որ ըստ այնմ հարկ եղածը ի գործ դնեն։

ԱՏԱԲԱԶԱՐԻ երկաթուղիին գիծը մինչեւ քաղաք երկարելու խնդրին նկատմամբ դժուարութիւն ծագած ըլլալով, հանրագուտ չինութեանց նախարարութիւնը երկու պաշտօնեայ ղրկած էր քննութիւն կատարելու համար, որոնք իրենց տեղեկագիրը մատուցուցին։ Ատաբազարէն կը գրեն թէ տեղացի դրամատէրներէ ոմանք գիծին երկու կ

ցուած է և արտածելիք անասուններուն իւրաքանչիւրէն հինգ ոսկի պիտի առնուի։

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ մէջ 1314 տարուոյն կատարուած գանձումները նախորդ տարիէն 640,314 ղրշ. աւելի եղած են։

ՍՈՎԱՑԻՆ նախարարութեան կողմէ Մախսուսէի համար 5500 ոսկիի գնուած իտալական Ասիա շոգենաւը Դոսովա կոչուած է։

ՎԻՇԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Կ. Պոլսոյ շաբաթական մահերու ցուցակներուն մէջ, կ'ըսէ Սապահ, տեսնուելով որ ոչ-իսլամ կիները այրերէն քիչ կը մեռնին մինչդեռ իսլամ կիներու մահը այրերէն շատ է, 1300 տարուոյն ընդհանուր մարդահամար մը կատարուած և արդիւնքը սա եղած էր.

	այր	կին
Իսլամ	201,300	183,500
Յոյն	91,800	60,900
Հայ	83,806	65,700
Հրեայ	22,300	21,900
Գումար	399,200	332,000

Այս վիճակագրութենէն կ'երեւայ թէ իսլամ այրերը կիներէն աւելի են. նոյնն է նաեւ ոչ-իսլամներուն համար։ Թաղապետութենց առողջապահական քննիչները տեղեկագրեր են ընդհանուր քննիչին թէ ուշադրութեան արժանի է այն պարագան թէ իսլամ կիները այրերէն քիչ ըլլալով հանդերձ, մահերը կիներուն մէջ աւելի կը պատահին։ Զեռնհաս իշխանութիւնը հրահանգ տուեր է ընդհանուր առողջապահութեան յանձնաժողովին որ այդ առթիւ գիտական քննութիւններ կատարելով տեղեկագիր մը պատրաստէ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կողմը լոքուսմի Իլիպի խանութին դրամարկղը խորտակող Անճէլօ առջի օրը Գարթալի կողմը այդիի մը մէջ ձերբակալուեցաւ։ Անճէլօ տեսնելով ոստիկաններուն գալը, հոն գտնուող կնոջ մը շրջազգեստին տակը պահուեր է, բայց վերջապէս ձեռք անցուեր է։

ՈՒՆԳԱՐԱՆԻ մէջ առջի գիշերը ոմէր մը գործուեցաւ։ Սիւլէյման անուն երիտասարդ մը դաշոյնով ծանրապէս վիրաւորեց Ռէձեպ անուն խահուէճի մը։ Ոճրագործը քիչ ետքը ձերբակալուեցաւ։

ԼԱՆԿԱՅԻ մօտ առջի գիշերը, անծանօթ անձ մը Բաքի անուն մարդ մը վիրաւորեց դաշոյնով։

ՂԱԼԱԹԻՈՑ քարափին վրայ ալիւրներու մթերանոցին մէջ երէկ վաթսունի չափ պարկեր վար իյնալով Ավրամ անուն բեռնակիր մը տակը մնաց ու ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱՑԷՆ կը գրեն մեզ. «Ընթացիկ տարին ամէն տեսակ բերքերու, պտուղներու առատ տարի մը ըլլալ կը խոստանայ. արմիրք նախապէս արդէն չափազանց ցանուած էր եղանակին նպաստաւոր ընթացքով. ամսոյս մէջ ալ մերթ ընդ մերթ տեղացող անձրեւներ արդիւնաւոր ըլլալ կը խոստանան. պտուղներէն՝ կեռաս, բալ, տանձ, ալոր, խնձոր, ասոնց բոլորն ալ գոհացուցիչ են. թթենիները զարգացման վիճակի մէջ են, իսկ եգիպտացորեն և ծխախոտ մշակողներն ալ գոհ են որ իրենց ցանելիք դետինները այս միջոցիս խոնաւ են. ոչխար ունեցողներ մասնակից են ընդհանուր արդիւնաւորութեան. խոտերը առատ ըլլալով, կաթերն ալ առատ, օխան մինչեւ 30 փրդ. թարմ պանիր ըստ տեսակին օխան 2—3 ղրշ. գնով հաղուագիւտ։

«Մանարանատէր Հելվաճեան եղբայրներուն Արլանպէկի մէջ ունեցած մանարանը որ հին գիւղին տեղը կը գտնուէր, նոր գիւղին վարի ծայրը ի հիմանց փոխադրելու համար նորէն վերաշինութեան սկսած են։»

ԱԶԳԱՔԻՆ

ՎԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկի թուով ծանուցինք թէ Վանայ Առաջնորդարանէն գրուած է Պատրիարքարան, թէ Աւերակ գիւղի 160 տուն դաւանափոխ Հայերը մայրենի եկեղեցւոյ գիրկը դարձեր են։ Մեր առած մասնաւոր լուրերուն նայելով, ուրիշ գիւղերու դաւանափոխ ազգայիններն ալ դարձած են հետզհետէ. կը մնան միայն Արջակ և Գուրուպաշ գիւղերը և տասը տուն ալ Կլոր-Դար թաղին մէջ։

Դարձեալ Վանէն կը գրեն մեզ, թէ Ցայկոյսներու եկեղեցւոյն վերաշինութեան համար 600 ռուպլի ղրկած է Ս. Հայրապետը, խոստանալով չարունակել այդ նպաստը։ Տեղացիները՝ կառավարական արտօնութեամբ՝ ձեռնարկեր են վերաշինութեան գործին։ Մտադրութիւն կայ յիշեալ եկեղեցւոյն ընդարձակ շրջափակին մէջ հիւանդանոց մը շինել՝ բարեյիշատակ Սրուանձտեանց եպիսկոպոսի կտակին տրամադրութեան համաձայն. այս նպատակով, Վանայ ազգայինները դիմում պիտի ընեն Ազգ. կեդր. Վարչութեան՝ խնդրելու համար որ Սրուանձտեանց կտակին գումարը յատկանայ այդ հիւանդանոցին պէտքերուն, որուն շէնքը իրենք իրենց ծախքով կառուցանել յանձն կ'առնեն։ Իսկ եթէ կարելի չըլլայ կտակին մայր գումարը ձեռք ձգել, Վանեցիները պիտի խնդրեն որ գէթ անոր բարդուած տոկոսները յատկացուին՝ կառուցանելի հիւանդանոցին բժշկական ծախքերուն և դեղերու մատակարարութեան։

—Նպաստից Ցանձնաժողովը երէկ գումարուեցաւ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Վահրամ եպիսկոպոս Մանկունի, Գրիգոր Խըսրեան, Սէթեան Մելքոն և Թէլեան Բարթող էֆ.ներ։ Ցանձնաժողովը որոշեց կարօտեալ մէկ քանի գաւառներու մէջ նոր վարժարաններ բանալ. նոյնպէս՝ գտնուած վարժարաններուն շարունակութիւնը ապահովելու համար կարգադրութիւններ ըրաւ։ Ցանձնաժողովը՝ նախորդ Սեպտեմբեր Ընկերութեան դատագիրքերուն վաճառման կեդրոնատեղի որոշեց Ազգ. Հիւանդանոցի գրասենեակը և որոշեց այս մասին Հոգաբարձութեան խնամքն ու հսկողութիւնը խնդրել։

Ցանձնաժողովը կարդաց գաւառներէ հասած գիրեր՝ նիւթական պէտքերու և կարօտութեանց վերաբերեալ, և անոնց մասին հարկ եղած կարգադրութիւնը իր յառաջիկայ նիստին վերապահեց։

—Պիլէճիկի առաջնորդ Տ. Մովսէս Ծ. Վ. Կէօմրիւկեան, որ եպիսկոպոսանալու համար Էջմիածին պիտի ուղեւորի, երէկ իրիկուն մայրաքաղաքս հասաւ։ Տ. Մովսէս վարդապետ այս առաւօտ Ս. Պատրիարք Հօր տունը գնաց. Բերա, և Ն. Սրբազնութեան յանձնեց 10 օսմ. ոսկի զոր Պիլէճիկի ազգայինները հաւաքած են մէջերնին՝ ի նպաստ Վանայ կարօտեալներուն։

Կեսարիոյ առաջնորդ Տ. Տրդատ Ծ. Վ. Պալեան ևս այս իրիկուն մայրաքաղաքս կը հասնի, Կէօմրիւքեան վարդապետին հետ մեկնելու համար։

—Կրօնական Ժողովը վերսկսաւ երէկ իր շաբաթական դումարումները զորս դադրեցուցած էր Զատկական տօներուն պատճառաւ։ Երէկուան նիստին մէջ որուն կը նախագահէր Ս. Պատրիարք Հայրը և կ'ատենագրեր Տ. Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Յովհաննէսեան, հետեւեալ որոշումները տրուեցան.

Երզնկայի առաջն. տեղապահը իբրեւ քահանայացու կ'առաջարկէր Պէօյիւքտէրէի եկեղեցիին մէջ պաշտօնավարող Գրիգոր անուն ծակոյնը, որ Կրօն. Ժողովոյ յառաջիկայ նստին պիտի ներկայանայ իր ուսումնական վիճակին վրայ քննութիւն անցընելու համար։

Ժողովը վաւերացուց Բաղէշի Նորընտիր Կրօն. Ժողովոյ ընտրութիւնը։

Խարբերդի առաջնորդ Պետրոս Վ. յայտարարած է Պատրիարքարանի թէ՝ Քէսիրիկի Տ. Սահակ քահանան ինչ ինչ ծանր յանցանաց մէջ գտնուելուն, եկեղեցական պաշտօն վարելէ դադրեցուցած է։ Ժողովը առաջնորդին այս տնօրինութեանը հաւանութիւն յայտնեց։

Ռումանիոյ Գօթուչան քաղաքի եկեղեցւոյն հոգաբարձութիւնը ինդրած Պատրիարքարանէն որ Աթանաս քահանան ներման արժանանայ և Ռումանիոյ կամ Պուլկարիոյ մէջ գտնուած եկեղեցիներէն մէկը ղրկուի պաշտօնավարելու համար։ Ժողովը նկատելով որ յիշեալ քահանան լուծուած է իր կարգէն և իբր սոսկ աշխարհական կը ճանչցուի, տարբեր տնօրինութիւն մը ընելու պէտք չտեսաւ։

Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը 1900 տարւոյ Օրացոյցի ձեռագիրը կրօնական Ժողովոյ քննութեան ենթարկած ըլլալով, Ժողովը կրօնական դիւանապետ Տ. Խորէն Ա. քահանայ Բէհլիվանեանի յանձնեց զայն, անոր կրօնական մասին քննութեանը համար։

Եդեսիայէ երեք քահանայի ստորագրութեամբ գանգատագիր մը եկած էր Պատրիարքարան՝ Մխիթարեան Տ. Խորէն Եպիսկոպոսի դէմ, որ իր անձնական տարութիւնը դարմանելու համար Պոլիս գալու արտօնութիւն ուզած էր։ Ժողովը պատշաճ չդատեց Պոլիս հրաւիրել Ն. Սրբազնութիւնը. վասնզի թէ՝ Եդեսիոյ և թէ՝ շրջակայից մէջ գէթ քահանայ կամ արեղայ ձեռնադրելու համար պէտք կայ Ն. Սրբազնութեան ներկայութիւնը, իսկ քահանայից գանգատագիրը նկատողութեան առնել հարկ չտեսաւ։

Կեսարիոյ Ազսէրայ գիւղի եկեղեցիին Սահակ քահանայի մասին հասած հեռագիրները նկատողութեան առաւ և կարեւոր դատեց խնդիրը Կեսարիոյ առաջնորդին յանձնել ի քննութիւն և ի տնօրինութիւն կարեւորին։

Որոշուեցաւ Գարեգին Վ. Աժտէրեանը Տէրէվանքի փոխ-վանահայր կարգել՝ վանական գործոց տեսչութիւն ընելու, միշտ ընդ հսկողութեամբ Կեսարիոյ Առաջնորդին։

—Եգիպտոսի ազգայիններուն կողմէ 33 ոսկի ղրկուած է Պատրիարքարան, գաւառի կարօտեալներուն ի նպաստ։

—Ցարութիւն սարկաւագ Կամսարական Պատրիարքարան ուղղած գրութեամբ մը խնդրած էր որ կա՛մ աբեղայ ձեռնադրուի և կամ զինքը Կեսարիայէն հանեն և ուրիշ տեղ մը ղրկեն։ Կրօնական Ժողովը իր երէկուան նիստին մէջ որոշեց յիշեալ սարկաւագը Սեբաստիոյ Առաջնորդ Տ. Պետրոս արքեպիսկոպոսի տրամադրութեան ներքեւ դնել։

—Մշոյ Առնըմվանք գիւղի ազգայինները՝ յայտնելով թէ տեղւոյն Տ. Երեւում քահանան իր եկեղեցին թողած՝ ասդանդական կը պտտի և ո՛ւր երթալը յայտնի եղած չէ, խնդրած են Պատրիարքարանէն կարգադրութիւն մը ընել յիշեալ քահանան իր գեղը վերադարձնելու համար։ Կրօնական Ժողովը իր երէկուան նիստին մէջ որոշեց յանձնարարել Ռուսճուքի Տ. Կարապետ քահանային որ յիշեալին ուր ըլլալը ծանուցանէ Պատրիարքարանի և միւս կողմէ պարտաւորէ զինքը վերադառնալ իր ծննդավայրը։ Կ'երեւայ թէ Տ. Երեւում Ռուսճուքի կողմերը կը թափառի։

—Նպաստից Ցանձնաժողովը երէկ գումարուեցաւ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։

Ցաւով կը ծանուցանենք թէ Ցարութիւն էֆ. Նորատունկեան, որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ էր և բժիշկներու խորհուրդով Բրինքիբօ փոխադրուած էր՝ օդափոխութեան համար, հակառակ ամէն դարմաններու և խնամքներու՝ չկրնալով ճողոպրիլ զինքը տանջող հիւանդութենէն, երէկ տառաւօտ կնքեց իր մահկանացուն։ Նորատունկեան էֆէնտին ծանօթ դէմք մըն էր Պոլսոյ ընկերային շրջանակներուն մէջ ուր առաջնակարգ դիրք մը կը գրաւէր իր ստացած խնամեալ կրթութեամբը ու կենցաղագիտութեամբը։ Ազգային շրջանակի մէջ՝ գործունեայ աշխատաւոր մը եղած էր իբր անդամ Ղալաթիոյ հին թաղական խորհուրդին, որուն կ'ատենապետէր, ինչպէս նաեւ անոր յաջորդող խնամակալութեան որուն անդամակցեցաւ մինչեւ 1896։ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն նորոգութեան ու վարժարանին շինութեան գործին մէջ աշխատութեան մեծագոյն բաժինը ունեցած էր. իսկ Օրթագեղի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն ու Թարգմանչաց վարժարանին վերաշինութիւնը կարելի է ըսել թէ ինք առանձինն ի գլուխ հանեց՝ իբրեւ ատենապետ Թաղական Խորհուրդին, ձեռնհասօրէն և աշխուժիւ հսկելով շինութեան գործին։ Վերջին տարիներս քաջուած էր այդ պաշտօններէն, իր անձնական տկարութեանը պատճառաւ։ Ցարութիւն էֆ. Նորատունկեան իր հանրային բոլոր պաշտօններուն մէջ գործնական մաքի և վարչական կարողութեան ապացոյցներ տուած է։ Հանգուցեալը՝ 1884 ին, գլխաւոր անդամներէն մէկը եղած էր այն ընկերութեան որ հիմնեց Արեւելք օրաթերթը որուն վարչական գործերուն հսկողութեան բաժինը ստանձնեց բաւական ժամանակ։

Իր մահը որ խորին սուգով կը պատէ Նորատունկեան գերդաստանն ու պարագաները, անդարմանելի կորուստ մըն է իր ընտանիքին համար որուն պէտն էր՝ իր հոգ ծակոյ էֆէնտիի մահէն ետքը։ պատուական ամուսնի և գորովագութ հօր ձիրքերը միացուցած իր անձին վրայ։ Նորատունկեան էֆ. ծնած էր 1842ին. կը թողու չորս զաւակ որոնց կրտսերը տասնամեայ աղջիկ մը։

Նորատունկեան գերդաստանն, Տէր և Տիկին Մ. Ազարեան էֆ. և Եուսուֆեան, Մարկոսեան, Երկանեան, Սրվաճեան, Նեվրուզ, Համամեան, Աւագեր և Սալբրեան ընտանիքները ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն զգառնաղէտ մահ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՖ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆԻ

որ հանգեաւ ի Տէր երէկ ի Բրինքիբօ իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի ամսոյս 30 ին, ուրբաթ առաւօտ, ժամը 2 1/2 ին, ի Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ Բերայի ուսկից մարմինը պիտի փոխադրուի Շիշլիի Ազգ. Գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանը։

Բերա, 28 ապրիլ 1899։

Այրի Տիկին Նունէսդ Շիրինեան, ինչպէս նաեւ այրի Տիկին Նեմզար Հալաճեան ու զաւակները և Տ. եւ Տիկին Էֆտիկ Դերձակեան ու զաւակները խորին ցաւով կը ծանուցանեն ազգականաց և բարեկամաց՝ թէ իրենց ամուսին, քեռայր և ազգական

ՇԻՐԻՆ ԷՖ. ՇԻՐԻՆԵԱՆ

յետ կարճատեւ հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքեց այս առաւօտ։

Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի վաղը, հինգշաբթի, 29 ապրիլ, իրիկուան ժամ 8ին (Ը. Թ.) Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ ուր փոխադրուած է հանգուցեալին մարմինը որ անտի պիտի փոխադրուի Շիշլիի ազգ. գերեզմանատունը։

Բերա, 28 Ապրիլ 1899

Մահագդ չընդունողներուն կը խնդրուի իբր այն նկատել սերկայս։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնն չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ անցեալ մարտ ամսոյ մէջ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Հիւանդանոցիս.

Մէկ քանի մարդասէր անձինք՝ ձեռամբ Մըսիրը Ալիթալի (30 օսմ. ոսկի) 3240, Աբեւելեան Ռումէլիի երկաթուղւոյ ընկերութեան տարեկան նուէրը (10 օսմ. ոսկի) 1080, Բարեսէր ոմն (10 օսմ. ոսկի) 1080, Ամերիկայի Վունսաագէթ քաղաքը ընակող եօթը ազգայիններ՝ իրենց պաշտպանութեան տակ առած մէկ որբի տարեկան թոշակը (5 1/2 օսմ. ոսկի)594, խնդրոյ մը առթիւ՝ ձեռամբ Արամ էֆ. Գարակէօզեանի 594, Կարապետ էֆ. Ա. Գազազեան Ադրիանուպոլսեցի 480, Միհրան էֆ. Խանճեան՝ իր ննջեցեալոց հոգւոյն 324, Տքթ. Խնդիրեան էֆ. մարտ ամսեան 216, Տիկին Թուլիկ Ճէվահիրճեան 120, Յակոբ էֆ. Սթամպուլեան կեսարացի 108, Զաֆիրազեան եղբարք Զարշամպեան՝ իրենց հանգուցեալ հօր հոգւոյն, ձեռամբ Մինաս էֆ. Քէչէճեանի, 108, Նիկոմիդիոյ Գեր. Առաջնորդ Սրբազանի միջոցաւ Գուրսպէյլէնի ազգայիններէն Մէհ. Գաբրիել և Ատուռածատուր էֆ. Ֆըշըրեան 100, մսավաճառ Ալէքս 60, Կարապետ էֆ. Սալորեան 60, Բարեպաշտուհի տիկին մը՝ ըստ իր ուխտի 54, Բարթիկ էֆ. Զուլլբեան 40, Գրիգոր էֆ. Բէհլիվանեան Թուղլաճի 20, Աւետիս էֆ. Եղիսեան Տիվրիկցի 20, Սիմոն Ներքէս Սիմոնեան 20, Տիկին Ս. Աւետիսեան 5 ղրշ։ Գումար 8,323 ղրշ։

(Շարունակելի)

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ խնամակալութիւնս կը ծանուցանէ թէ՝ Պատրիարքական Փոխանորդ Գեր. Գաբրիէլ եպիսկոպոս ձէվահիրճեան հրաւիրուած է, յառաջիկայ հինգշաբթի (29 ապրիլ) Ս. Պատարագ մատուցանել Ս. Եկեղեցւոյս մէջ, ի հոգւոյս մխիթարութիւն բարեպաշտ ուխտաւորաց։

Ի դիմաց Խնամակալութեան

Աստեղապիր Աստեղապետ
Ց. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՅԱԿՈԲ ԷՍԱՅԵԱՆ

26 Ապրիլ 1899

Ղալաթա 233 2—2

ԹՂԹԱԲԵՐ

ԱՑՍ ՕՐՈՒԱՆ

(Մայիս 7ի թերթերէն)

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆՆԵՐԸ. — Մանիլայէն նիւ Եորք քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սկիւբնալտս բացարձակապէս ճանչցած է ամերիկացիներուն վեհապետական իրաւունքը՝ Փիլիպպինեանց վրայ։

—Սպանիոյ կառավարութիւնը նկատելով որ Սկուինալտս չուզեր սպանիացի գերիներու ազատմանը համար բանակցիլ սպանիական պատուիրակներուն հետ, Ֆրանսայի դիմելով խնդրեր է որ Ուաշինկթընի իր դեսպանին միջոցաւ Մ. Նահանգաց կառավարութեան առաջարկէ այս մասին հարկ եղածը գործադրել։

ՍՊԱՆԻՈՑ ԿՂԵՐԱԿԱՆՆԵՐԸ. — Սպանիոյ քաղաքական անձնաւորութիւններն Պ. Քանթէլար՝ նահանգներէն եկած պատգամաւորութիւն մը ընդունելով յայտարարեր է թէ պէտք է զգուշանալ կղերականկուսակցութեան մեքենայութիւններէն որոնք ժողովուրդը խաբելով կ'ուզեն զայն Հռոմի ազդեցութենը տակ դնել և թէ անոնց ձեռնարկները ապարդիւն ձգելու համար փոխադարձաբար միջոցներ ձեռք առնելու է։

ԲԷՌԻՆԷն կը հեռագրեն Թայմզի թէ արտաքին գործոց Խորհուրդը ծանուցեր է տեղւոյն անգլիական դեսպանատան որ Քանիոնի փոխարքան հրաման ստացած է ետ քաշել Բաօ-Լունկի գտնուող Զինայի վեց հարիւր զինուորները։

ՊԱՐԿԱՍՏԱՆ. — Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ հակառակ անգլեւռուսական մեթեցումին, Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ անվստահութեամբ կը դիտեն ռուսական յատակագիծները Պարկաստանի մէջ։ Հեռագիրներ կը փոխանակուին Լոնտոնի արտաքին գործոց պաշտօնարանին և Թէհրանի անգլիական դեսպանատան միջեւ։ Կ'ըսուի թէ Անգլիա ազդու ձեռնարկներ պիտի ընէ իր դիրքը զօրացնելու համար Պարսից ծոցին մէջ։

ՍԱՄՈԱ. — Աբիայէն առնուած վերջին լուրերու նայելով, ամերիկեան հիւպատոսը որ Պէրլինի դաշնադրութեան համաձայն կը յանձնաձէ հասոյթները և Սամոայի կառավարութեան հրամայած ծախքերը կը վճարէ, չէ ուզեր Մալիէօթայի յուսնուարի ամսթոչակը վճարել, բայց միջոցներ ձեռք առնուեր են այդ թոշակին վճարումը ապահովցնելու համար։ Կ'ըսուի թէ ամերիկեան հիւպատոսը շատ մտերմական յարաբերութիւններ ունի գերման հիւպատոսին հետ։

Պ. ՏԸ ՖՈՒՏՍԻՆԷԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ. — Ինչպէս ծանուցինք, Ֆրանսայի նախարարապետ Պ. Շառլ Տիւբիւի ի սկզբան չէր ընդունած Պ. տը Ֆուտսինէի հրաժարականը պատերազմական նախարարութենէն։ Աւասիկ այն նամակը որով Պ. տը Ֆուտսինէ կրկնած է հրաժարականը.

«Սիրելի Նախագահ,

«Խորապէս զգածուած եմ ձեր նամակէն որ յաջորդեց ձեր սիրալիր թախանձանքներուն։ Մեծ ցաւով բաժնուեցայ ձեզմէ և միւս պաշտօնակիցներէս որոնց ամէնքն ալ այնչափ բարի եղած ինձ նըկատմամբ. բայց չեմ կարծեր թէ պիտի կրնամ որոշումս ետ առնել. մտածելով՝ աւելի հաստատուեցայ երէկուան նիստէն կրած տպաւորութիւններուս մէջ։ Ներեցէք ուրեմն որ պիտի չկրնամ ձեզ մասնակցիլ։ Ընդունեցէք և այլն։»

ՏԸ ՖՈՒՏՍԻՆԷ

ՄԱՐՈՔ. — Թանճէրէն կը հեռագրեն թէ տեղւոյն ռուս դեսպանը որ Մարոքի վերհսկողութեամբ քով գացած էր մասնաւոր պաշտօնով, Թանճէր դարձեր է։ Նաւահանգիստը գտնուող ֆրանսական Թռուցիկ յածաւորակը ողջոյններ փոխանակեր է ռուսական յածաւորակին հետ։

ԱՆԳԼԻՈՑ թագուհին ուրբաթ կէս օրէն ետքը Շէհզուսուէն Բորթսմութ ժամանեց Վիֆորիա-հնս-Ալպերթ զբօսանաւով։ Ն. Վեհափառութիւնը, որ շատ առողջ կ'երեւար, մասնաւոր կառախումբով Ուինտսոր ուղեւորեցաւ։

ԿՈՒԱՉԷՔ ՈՒՆԵՆԱԼ եղանակին համեմատ անգլիական և գաղղիական գործարաններու լաւագոյն և դիմացկուն քսոսթիւմցուներ, բանթօլօններ, տեսակ տեսակ շալակներ. անդամ մը ուրիշ տեղ երթալէ առաջ, դիմեցէք Պահէ-Դարու Համիտէ մատուէսի թիւ 38, Յովհաննէս Կիւմիւշեանի վաճառատունը։ 21—70

Հեռագիր

ԱՑՍ ՕՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 9 մայիս. — Ֆրանսական կառավարութիւնը բացարձակապէս հերքել կուտայ Էսթէրհազիի այն յայտարարութիւնը, զոր քանի մը լրագիրներ արտատպած են, թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը՝ փաստաբան Պ. Լակէռի պաշտօն յանձնած ըլլայ բանակցիլ Էսթէրհազիի հետ, որպէս զի Տրէյֆիւսի գործին համար լուռ մնալ խոստանայ։

—Ֆիկարօ կը հրատարակէ Բիքար գրնդապետին կողմէ վճռաբեկ ատեանի առաջին նախագահ Պ. Մազոյի ուղղուած նամակ մը, որով գնդապետը կը խնդրէ որ արտօնուի պատասխանել Կոնս զօրավարին՝ իրեն նկատմամբ ըրած ստայօդ ամբաստանութիւններուն։

ՀՌՈՄ. — Նախարարական տագնապին լուծումը նորէն յետաձգուեցաւ։ Պ. Սոնինօ չիկայ նոր նախարարներու ցանկին մէջ, բայց կը կարծուի թէ Բէլլու զօրավարը՝ Վիսքոնթի-Վէնոսթա մարքիզին գործակցութեամբը քիչ ատենէն պիտի յաջողի նոր նախարարութիւնը կազմելու։

ԼՈՆՏՈՆ. — Թրանսվալէն առնուած հեռագիրներ անփոփոխ ցոյց կուտան կացութիւնը։ Անգլիոյ կառավարութիւնը ծանուցագիրներուն պատասխանին կը սպասէ։

ՍՈՖԻԱ. — Թէև նախարարութեան կուսակցութեան ընտրելիները յաջողցան, սակայն, նախարարական տագնապ մը անխուսափելի է։ Պ. Պ. Սթոյլով ու Զանքով ստուար մեծամասնութեամբ ընտրուեցան։ Ընդդիմադիրները կը յուսան յաջողել համամտական քուէարկութեան մէջ։

ԲԱՐԻԶ. — Նիւ Եորքի մէջ ցորենի գինը ինկած է։ Վերջին գինն է 76. 75։ Լիվրբուլի մէջ ալ իջած է 5/8 3|4։ Բարիզի մէջ անփոփոխ։

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	25	27 1/2
Ամէնէն բարձր գին	»	25	28
Ամէնէն վար գին	»	25	26
Ռումէլիի երկթ. զոց.	Ֆր.	132	37
Ամէնէն բարձր գին	»	132	37
Ամէնէն վար գին	»	130	75

ԲԱՑՈՒՄ 27 Ապրիլ

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Ֆ. Դ.	25	26
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	132	—
Ցամանիէ		419	—
Ռէժի		287	—
Օսմ. Պանքա		13	20
Թուէտի ծխէրալ ՕՔՁմ.		6	20
Երկրագործական Պանքա		7	—
Մոս. ՕՔ. Նոյժ է Վալէօռ	Ա. Ո.	5	01
Օսմ. Ճաստ. Ընկ.		4	30
Թրամուէյ ծաշեՔՔ.		620	—
» ժուիսանս		200	—
» պարտաք.	Ֆր.	500	—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	295	—
Քարափ Գ. Պոլսոյ	»	260	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	12
Անգլիական ոսկի	»	109	35
Բոլ Էմբէրիալ	»	90	15
Գրիսից	»	51	04
ՄէՔիտիէ արծաթ	»	108	05
ՄէՔՔալիք	»	26	20
Ռուպլի Քաղաղամ	Օ. Ո.	8	55

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	109	15
» » » չէք	»	110	—
Բարիզ » »	Ֆր.	23	04 3/4
» » » չէք	»	22	98
Գէրլին անտոկոս չէք	Մարք	18	56
Վիեննա չէք	Ֆիորի.	10	91

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 9 Մայիս

Օսմ. Քոնս. Սեռի Ա.	Ա. Ո.	—	—
» » » Բ.	»	47	25
» » » Գ.	»	27	25
Դ.) բաց.	»	23	12
Դ.) զոց.	»	23	12
Քոխառութիւն Գասապա	»	84	—
Օսմ. 3 1/2 %	»	79	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13	87
Այտընի երկաթուղի	»	12	—
Եգիպտական Միացեալ	»	106	87
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	110	25
Հելլենական 5 %	»	44	—
Մոնորոլ հելլենական 4 %	»	50	—
Ռուսի » 4 %	»	37	—
Ռուկ. փոխառ. 6 % 1888	»	95	—
» նոր » 6 % 1892	»	94	—
Քոխան. Բարիզի վրայ	»	25	415
Դրամագեղչ	»	3	—

ԲԱՐԻԶ, 9 Մայիս

Օսմ. Քոնս. Սեռի Դ.) բաց.	Ղրշ.	23	40
) զոց.	»	23	35
» » » Բ.	»	48	30
» » » Գ.	»	27	45
Օսմանիէ	»	419	—
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	131	75
Օսմ. Ռէժի	»	287	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	595	—
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	102	40
Գազէտի Լիոնէ	»	957	—
Պանք տը Բարի	»	—	—
Մուէզի բաժնեՔՔուղի	»		
Իտալական Ռանթ	»	96	17
Սպանիական արտաքին	»	61	05
Զէք Լոնտոնի վրայ	»	25	210
Դրամագեղչ	»	03	—

ՊԵՐԼԻՆ, 9 Մայիս

Օսմ փոխառութիւն 1888	մարք	112	75
Ռումէլիի երկաթուղի	»	131	25
Անատ. երկթ. պարտաՔուղթ	»	97	20
Քոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	310

ՎԻԵՆՆԱ, 9 Մայիս

Քոխան. Բարիզի վրայ	Ֆիորի.	47	02
» Լոնտոնի վրայ	»	120	85
Ռումէլիի երկաթուղի	»	65	50
Օսմ. Ռէժի	»	133	—

ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆ

28 Ապրիլ 1899

Կ. ՊՈԼԻՍ. — Ծանրաչափ 760.
Չերմաչափ 10.

Օդը ամպոտ։
Կէս or. — Ժամը 4.50։

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ԴՈՒՐՍ

Չերմաչափ	Չրոյէն վար	Չրոյէն վեր
Տրապիզոն	—	14
Սէլանիկ	—	18
Իզմիր	—	18
Հայֆա	—	—
Էնկիւրիւ	—	14
Պրուսա	—	24
Արքանկէլ	2	—
Բէռէրսպուրգ	—	8
Մոսկուա	—	4
Բարիզ	—	10
Վիեննա	—	—
Օռեսա	—	14
Սոֆիա	—	—
Աքենֆ	—	21

Սեւ ծովուն վիճակը Քիլիսի մէջ.— Հանդարտ։

Տ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵ Ն.-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
396, Մեծ փողոց Բերա, 396
Տեսնել 4րդ երեսը

ԲԱՋԷ

Մեծ հայ վաճառատուն պատրաստ եւ չափու վրայ հանդերձից Սրամոյ Մանուաս փաշայ Ապուս էֆենտի, Սենի Զարշի թիւ 5-6։

Վաճառատունս՝ իր առաջին եռամեայ շրջանին մէջ արդեամբ ցոյց տուաւ թէ իր խստոտ մեր գործադրելու կարող էր եւ հարգաւոր ազգային յանձնաժողովաց կողմէ քաջալերուած և փոքառութեամբ անենալով թէ արդէ հասարակութենէ այնքան լաւ ընդունելութիւն կը դտնէ որքան աւելի խնայ

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՒՑԹ ԱՆԳԼ ՈՍԿԻ 1,000,000

ՖԻՆԻՔՍ

Հիմնեալ ի Լոնտոն յամին 1782

ESTABLISHED 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ աւելի քան մի դար առաջ, ոսկի հրդեհի ապահովագրութիւն մէջ՝ որոյ բաժնեհարքը Անգլիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։ Դրամագլուխը և պահեստի գումարը կը հասնի 4,000,000 անգլիական ոսկի։

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մէկ գլխաւոր ապացոյցն է 20,000,000 Անգլիական ոսկւոյ գումարն զոր յարդ վճարած է հրդեհի ենթարկուածներուն համար։

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի՝ կալուածք, կարասիք և ապրանք՝ յայժ նպաստաւոր պայմանաւ և միկնարդութեամբ ստորագրելոց, որ ունի՝մք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոյ կրած զանազանները։

Հ. ՍՈՒԱՆ և Ընկ. ընդհ. գործակալք Կ.Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ Ծովու եզերաց, Ղալաթիա, Պանք Օթոմանի վարի քովը Վիթալիս խան, դեռնայարի թիւ 1

ՊԱՏՊՂ ՀԱՌՈՒՄԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բառարան Ս. Գրոց. 625 երեսներէ կը բաղկանայ և զարդարուած է աւելի քան 223 գեղեցիկ պատկերներով։ Կը պարունակէ Ամերիկայի և Եւրոպայի մէջ Սուրբ Գիրքը քննող գիտնայ հետազօտութիւններուն արդիւնքը։ Գրքին մէջ դրուած տեղեկութեանց ճշդութեան մասնաւոր խնամ տարուած է։

Կը յանձնարարուի որ հոգեւորականներ, ընտանիքներ և անկատներ այս գիրքէն մէկ օրինակ ստանան, և գործածեն զայն իբրեւ սաստար, երբ կ'ուզանին իմանց Սուրբ Գիրքը։

Գրքին գինը մէկ մէճիտիյէ է, թէեւ կ'արժէ աւելի քան երկպատիկը։

Տղայոց Աւետարան, ամսաթերթ պատկերազարդ, տարեկան բաժնորդագին 6 ղրշ.։ Կը պարունակէ զանազան տեսակ պատկերներ, նաև բարոյական և հրահանգին մանր յօդուածներ։ Շատ օգտակար ամէն պզտիկի։

Կը ծախուի Պայպլ-Հառուսի գրատան մէջ և Ֆինճանճըլար Եօգուշու։ 173

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.

Ամերիկեան Միջազգային Ընկ.ն Կենաց վրայ ապահովագրութեան

Տնօրէնութիւն յՆեւրոպա

Բարիզ 1 և 3 Լը Բէլթիէ փողոց (Պուլվառ տէ գ'Իդալիէնի անկիւնը)։ Ընկերութեան չէնքերն այժմ կը վերաշինուին, որով իր գրասենեակներն առժամաբար փոխադրուած են Նոդռ-Տամ տէ Վիքդուառ փողոց Թ. 42։

1898 Յունուար 1ին ամբողջովին իրականացած երաշխաւորութեան պատրաստ գումարն է Մէկ Միլիարդ Քառասուն Միլիոն ֆր.։ պահովագրութիւն որ կը բանի՝ 4,545,160,943 ֆր.։ Ընկերութեան հիմնուելէն ի վեր՝ 1845՝ ապահովագրեալներու վճարուած՝ մէկ միլիառ 320 միլիոն։

1898ին հնչուն դրամով վճարելի շահերն են 14,400,000 ֆր., 1897էն 1,424,000 ֆր. աւելի։

Լ Նիւ Եորք ունի 300,000է աւելի անդամ՝ որոնք Ընկերութիւնը կը կազմեն, որոնց կը պատկանի Ընկերութիւնն և որոց կը վերաբերին Ընկերութեան բոլոր շահերը։ Եթէ մասնակից էք, և կամ տակաւին չէք, խնամ շահեկան է ձեզի համար ճանչնալ Ընկերութեան մասնաւոր կարգադրութիւնները։ Օրինակի համար մանրամասն տեղեկութիւններ ուղեցէք իբրեւ հասութաբեր գործ ապահովագրութեան վրայ որ հարիւրին չորս երաշխաւորեալ տոկոս ունի. նոյնպէս տարեվճարներու եռ տարուելու ձեւով ապահովագրութեան վրայ; ի դէպ մահու որոշեալ ժամանակամիջոցի մէջ։ Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ճ. ՈՒ. ՀՈՒԻԹՕՒ ԵՒ ԸՆԿ.
Քննիչ-Պատուիրակ
Ա. ՁՈՒՀԱՃԵԱՆ

Վայվոտա փողոց Վիթալիս խան Ղալաթիա

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տ՞Ռ Մ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

(Եանի Քարիկոպան վրայ յորկը, Գէղ Զբղաւեանց դէմ)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենատատիկ ցաւած ակռաներն ալ անցանկ կը լեցնեն. յաւէրժեալ և քարտանալու պայմանաւ։

Ներքինաբ եղանակաւ, նուրբ. ճաշակաւոր, և գիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յատ և նման ընտանի, գլխի ինտարոնիի քարտոյլ, ծոցաբնի, և ատամ արտանոնի երաշխաւորեալ։

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թարմ բերցուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւ առաջացնելու։

Ե. Գ. Ձմեռները կիրակի օրերն ալ, (Փէտէ ին ոչ) ինչպէս նաեւ ամեն օր, (Փէտէ ին տիեր) հիւանդ կընդունին Բերայի գործատեղին։

Դատաբժիշկներ կրնան գալեր իրենց ընտանիքներն, ինչ 1 Թէլէվիզ։

EMULSION SCOTT

ՍԿՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ

Գործարանին Նշանը

աշխարհի մէջ լաւագոյն դեղն է

ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ

ամէն տեսակ հիւանդութեանց համար։

Ամենէն ախորժահամ ձկան իւղն է «իրօֆոսֆիթ տը ը է տը սուա» ի հետ խառնուած։ Տղայք հահոյքով կ'ուզեն ճաշակել զայն։ Բնաւ ուրիշ դեղ մը ասոր չափ աղդեցիկ չէ, բուժելու համար

ՀԻՒԹԱԽՏԸ, ԽՈՑԼԸ (սրրաճ),
ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԾԻՒՐՈՒՄԸ,
ՄԱՆԿԱՆՑ ՈՍԿՐԱԹԵՐՈՒԹԻՒՆԸ,
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՏՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ,
ԹՈՒԲԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՀԱԶԸ,
ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ,
և ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կը ծախուի բոլոր դեղագործներուն և դեղավաճառներուն քով։

Դարձակալաւոր ի Ն. Գոլիս, ՀԱՄՄԻՐ ԵՒ ՀԱՒՐԼ

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդարձակ Հալի, Կ. Գոլոյ և Օրթաքոյ

Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս
Ալպանս	1069	Գօմս	1497	Կօզ	1011	Մայմս	724	Բօգարիս	186
Ալէքթօ	3607	Գոնիս	2906	Կրօանս	1695	Մարէնկս	2273	Մառֆս	1113
Անճէլս	1541	Գօրսս	895	Հիրս	775	Մարդէլլս	3709	Ցիրիս	1735
Արիսոյս	2377	Ցիտս	4811	Հիտալկս	1581	Մէրտաս	3557	Սիլվիս	1193
Պասանս	1822	Ցօմինս	937	Հինտու	3720	Միլս	1037	Սբէրս	1200
Պօրտինս	1264	Տուրս	2383	Հօրատիս	3600	Մօնդէպէլլս	1735	Թասսս	1328
Պրավս	1076	Տրաբս	1713	Հումպէր	596	Մուրիլլս	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրիւնս	841	Տինամս	504	Իակս	2354	Նէրս	1083	Փօրթս	3827
Պրֆֆալս	4431	Իպրս	2464	Իտահս	5540	Օհիս	4400	Քօլէտս	1470
Գէյրս	1671	Լյուսբատս	1520	Ջիւնս	1080	Օնտարիս	4036	Քորբիտս	487
Գալիբաս	1337	Էքզոս	1481	Ֆլէսս	1058	Օրլանտս	1535	Ուրպինս	2429
Գամէս	1244	Ֆիտս	954	Ֆօլթինս	2907	Բարէրս	1637	Վասբս	1914
Գազս	1094	Ֆինլանտ	1328	Ֆօվնս	1700	Բոյս	510	Վոյս	1289
Ջիրակս	2729	Ֆլամինկս	849	Լէս	1053	Բիալեթս	2223	Վէսթուրնս	2396
Սիսէրս	1834	Ֆրանչիսքս	4532	Լէբանոս	2272	Բինամտս	1663	Եէնս	1850
Գլիս	2697	Գալիլէս	3060	Լիվերպուլ	1643	Բոլս	1613	Զէրս	1200
Գոլորատս	4235	Հիդանս	1243	Լօրէնցս	3191	Բոմէս	1789		

Լորէնցօ շոգենաւը, նաւապետ Ուինկ, ընդհանուր վաճառքով Հալէն հս հասած է։

Բաոմիլլս շոգենաւը, նաւապետ Կրէշտմ, ընդհանուր վաճառքով Հալէն մեկներ ամսոյս 26ին և մայիս 10ին հս կ'սպասուի։

Դիմել առ դարձակալս Ֆ. Հիլտ ենտ Որգօ
Թիւ 17—18, Գիւշբեր Մեքէթ խան, Ղալաթիա

COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ի Կայս. Իրատէով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերսպուրկ
Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մոսքաիա 37
Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ.— ԿԵԱՆՔ.— ՈՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— ԱՐԿԱԾՔ.

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած	10,000,000 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	82,500,000 »
1895 ի հասոյթք	25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ	100,000,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ. Գոլիս Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ

Ղ—ՈՒՆ., Գալաթիոյ վրայ (Հիմնեալը Մ—ասան)

Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՈՖՕՐ ՐԷԲԲԷՆ

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ Վեհափառ Սուլթանին Կայսերական Իրատեսով

Որ կը կրէ 2/14 Օգոստ. 1892 թուական նը

(Ս ամիսի 1310)

Գործակալ, Ղալաթիոյ մէջ Պ. Ալպէր Սիմընս Յակոբեան խան, Վայվոտա փողոց Թիւ 67

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հրդեհի, արկածներու, փոխադրութեանց եւ կեանքի վրայ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին Կ. ՊՈԼԻՍ Եէնի խան, Քարաքէյ Ղալաթիա

194

Գործակալ, Պոլսոյ կողմը Օսմ. Պանքայի մասնաճիւղը Եէնի ճամի հակրուսը փողոց, Օսմ. Նամակատան դէմը

Դեր-գործակալ Պոլսոյ կողմը Պ. Ի. Զաւօխ Մարբուճճիլար, Զարչըլը խան, թիւ 21

LONDON & LANCASHIRE FIRE

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ԼԱՆՔԱՇԻՐ

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1862ԻՆ

ԴԱՄԱԳԼՈՒԽ 2,127,500 ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ

ԳԻՐՔԱԿԱՏԱՐ ՕՍՄԱՆԸՐ ՀԻՒԼՄԻ ԽԱՆ, թիւ 2—3, Վայվոտա փողոց, Ղալաթիա

Առաջնակարգ Ընկերութիւն մէջ ասա, իր առատաձեռնութեամբ, ճշդապահութեամբ և պատուաւորութեամբ համբաւաւոր։

ՖՆԻԼ ԹԷՈՖՕՐ ՍՊԷՆՃԱՆՈՒ

Լ'ԱՆՔՐԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԷՆԷՆ ՀԻՆ, ՀԱՄԲԱՒԱՒԻՐ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երաշխաւորութեան գումար 147 միլիոն.

1871էն մինչեւ 1897 վճարուած գումար 239 միլիոն։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Պ. Պ. Կոմս Էտմոն Զիչի, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական, Նախագահ
» Ռոտոլֆ Հօհոս, Դեր-Նախագահ.
» Ժոզէֆ Հօհոս, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական.
» Գոլոմոն Նաքօ, » » » » »
» Անթուան Բրոքէշ ա'Օսթէն.
Թէոտոր Բոնձէն
Ժան տը Վէնինկ-Ինկէնհայն

Կառավարութեան Քոմիսէր
Պ. ԺԱՆ ՄԻՒՌ, կայս. և Թագ. Նախարարական խորհրդական

Ընդհանուր գործակալ. ԼԻՕՆԷԼ ՊՕՆՏԻ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ. Բերա, Թիւնէլի հրապարակը, Սարաֆօղլուի տուն։
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ 176

COMP RUSSE

NAVIGATION A VAPEUR ET DF COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Գ. 27/9 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Դ. 28 10 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ հաղորդակցելով Աղեքսանդրիա, Բորտ-Սաիտ, Եաֆա, Պէյրութ եւ Քիոս)։
Երկ. 29 11 Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ։
Երկ. 29.11 Ինէպոլու, Սինոպ, Սամսոն, Օռտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ եւ Պաթում ժամը 1ին յետ միջօրէի։
Ուր. 30 12 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի- 563

CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ

Ոչ-գիշերեայ ուղեւորներ Լիվերպուլ և Քուինսթաուն

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Ումպրիա	7718	Պոթնիա	4561
Էդրուրիա	7718	Սամարիա	3574
Սէրվիա	7391	Մարաթոն	2403
Ուրանիա	7268	Աղլաս	2393
Բավարիա	5587	Պարակոսա	2166
Մէքթալոնիա	5547	Թարիֆա	2246
Կալիա	4809	Բալտիկա	2444
Սիթիա	4557	Թրինիտատ	1899
Ալէքսս	2143	Մորոքքո	1855
Բէտար	1876	Քամբանիա	12950
Նէբպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
Գազատոնիա	4845		

Շէրպուրը շոգենաւը, նաւապետ Քարպինս, դէպի մայիս 16 (Ն. Շ.) Լիվերպուլէն հոս պիտի հասնի ընդհ. վաճառքով։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ջ. ՋՈՒԼԻ գործակալաց
Thomas C. Joly

Մէյմանէթի խան, թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 571

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվերպուլ, Գլասգոյ, Մէնչէսթրանդ և Սուր Սուվ Գլոր

Անուանք	Թոնս	Անուանք	
Բամէս	3000	Թիպս	2500
Անպիս	3000	Նէրթիս	2400
Թէյպը	3000	Օսայրիս	2250
Գեանորուս	3000	Բէրա	22[illegible]
Ֆարոս	3000	Պֆինրս	20[illegible]
Սամանլի	3000	Ցասբրնի	1500
Մարթոնիա	2500	Ցիւրն	1500

Դիմել առ Ժ. Զ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ. Ուիթոլ խան ՁԷՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
568 31, Ձէյմս Սգրէյգ Լիվերպուլ

Արտօնատէր ՁԱՐԵՀ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԼՈՒԻ ՊՈՒՍՕՆԱՐ

ԲԱՐԻՁՔԻ ՍՏԱՀԱԿ ՄԸ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ա. ՄԱՍ

ՄԱՐԴԱԿԵՐՆԵՐԸ

—Գործը կարգին է մրմռաց, անոր դիւրաւ դուրս ելլելը տեսնելով։

—Ինչ է ատիկա, հարցուց Անտրէ զարմացած։

—Տեսակ մը ահագին որդ՝ որ մեր մարդուկին մորթին տակ ապրելով, այս խառնակութիւնը առաջ բերած է անոր մարմնին վրայ։

—Բայց այդպէս դուրս հանած ատենդ մարդը չի՞ տանջուիր։

—Ընդհակառակը կրնաք արդէն իրեն հարցընել։

Մարուշ պատասխանեց թէ զդացած ցաւը այնչափ անտանելի չէր։

Բժիշկը գործողութիւնը շարունակել ըսկաւ։

Երբեմն որդին ծայրէն կը քաշէր, երբեմն մէջտեղէն, անոր դիմադրած և կամ դիւրութեամբ ելլելուն հաւասար։

Այդպէսով, մօտաւորապէս 30 սանտիմէտրի չափ դուրս հանած էր, երբ յանկարծ որդը փրթեցաւ ու երեւան ելաւ աւելի մեծ որդի մը գլուխը որուն մարմինը ինք իր վրայ կը պտրուէր օձի մը պէս։

Բժիշկը՝ գաւազանի մը վրան փաթթեց դուրս հանած մասը և կրկին շարունակել սկսաւ գործողութիւնը։

... եւ ծերք առաւ միւս որդը՝...

Առաջին որդը ամբողջովին դուրս ելած էր։

Տոքթէօրը զայն մէկ կողմ նետեց և ձեռք առաւ միւս որդը՝ որ 35 սանտիմէթր երկարութիւն ունէր և զոր կրկին գաւազանիկին վրայ փաթթեց։

Քաշալերիչ սկզբնաւորութիւն մը էր ատիկա։

Բաւական ետքը, բժիշկը որ երրորդ մը ալ յաջողած էր դուրս հանել, ըսաւ.

—Եթէ այս այսպէս շարունակէ, կը յուսամ նոյն իսկ այսօր բոլորովին առողջացնել հիւանդը։

—Բայց չէ՞ք վախնար որ շատ յոգնի։

—Ինչ՞ը... ընաւ։ Ատոր բոլորովին հակառակը, շատ ալ ուրախացած կ'երեւայ. տեսէ՛ք նոյն իսկ ձայն չի հաներ։

Մարուշ, իրօք չէր շարժէր անգամ և աչխարհի ամենէն համակերպող հիւանդը կրնար նկատուիլ։

Զգացած էր արդէն որ բժիշկը կրցած էր իր հիւանդութեան ճշմարիտ պատճառը գտնել և թէ առոր իսկ համար շատ աւելի կ'արժէր Հապէշստանի բժիշկներէն, որոնց ահեղելի շարլաթաններ ըսալուն համոզուած էր ալ։

Եւ հանդարտութեամբ կը դիտէր նոր որդ մը, այս անգամ աւելի մեծ՝ մօտաւորապէս 60 սանտիմէթր երկայնութեամբ՝ զոր բժիշկը անոր թեւին վրայ գտնուող ախագին ուռէցքէ մը դուրս կը հանէր։

Ծանկարծ, աւելորդ ամենափոքր շարժումի մը հետեւանքով որդը փրթաւ և այս անգամ կէսը քաշուեցաւ ուռէցքին խորերը, անտեսանելի ծալով։

Բժիշկը յուսահատ աղաղակ մը արձակեց, բայց չուտ գտաւ իր հանդարտութիւնն և ըսաւ անխռով.

—Պէտք է նորէն սկսիլ. ինչ որ ալ ըլլայ, կրկին պիտի գտնեմ դայն։

«Այս պզտիկ արկածը ինքնին սա օգուտը պիտի ունենայ որ շատ հետաքրքրական պարագայ մը պիտի յայտնեմ ձեզի. պարագայ մը՝ զոր շատ քիչեր դիտած են։

«Որթին փրթած տեղէն, տեսէ՛ք ճերմակ հեղուկ մը կը հոսի, որուն մէջ պզտիկ մանրէներ կը նշմարուին։

—Այո՛, ես ալ կը տեսնեմ։

—Կ'երեւայ որ սուր աչքեր ունիք։ Այդ մանրէները պզտիկ որդեր են՝ որոնք վաղը միւս օր կրնան հիմակուան դուրս հանածներուս նմանիլ։

—Ուրեմն լուսամ ձեռքերս։

—Օ՛հ, վախնալու բան մը չունիք. քանի մը կաթիլ ջուր կը բաւեն զանոնք սպաննելու։

«Սպիտակամորթները արդէն, շատ քիչ, կը վարակուին անոնցմէ, քանի որ մեծ խնամք կը տանին իրենց մարմնին մաքրութեան։

«Առոր հակառակ, բոլոր սեւամորթները՝ որոնք յաճախ տարի կ'անցընեն առանց լուացուելու, միշտ ենթակայ են այս գերազանցապէս քանդիչ անասունին աւերներուն։

Ու քանի մը վայրկեան դադար առնելէ ետքը՝ բժիշկը շարունակեց իր կէս-վերտանգաւոր խուզարկութիւնը։

Ցաջորդաբար տասերկու որդեր հանեց Մարուշի մարմնէն, նոյնչափ թոյով ալ ուռեցքներ պակսեցնելով։

Բժիշկը, չնորհիւ իր վարպետութեան ու մանաւանդ այդ երկիրներու հիւանդութեանց մասին ձեռք բերած փորձառութեան, առաջքը առած էր ամենավտանգաւոր հիւանդութեան մը՝ որուն հետեւանքը սոսկալի տանջանքներու ընկերացած մահ մը միայն կրնար ըլլալ։

Գերեվարուառը ազատած էր և անոր կեր իրենք ալ ազատած էին պիէռնոսо ըլալէ, ինչպէս պիտի ըսէր Ֆոքէ։

Գործողութիւնը տեւած էր ամբողջ հինգ ժամ։

Բժիշկն ու Անտրէ դուրս ելան խցիկէն, հիւանդին պէտք եղած խնամքը տանելէ և անոր քով երկու հոգի պահպանելէ ետքը։

Դրան առջեւ Ֆոքէ իրենց կը սպասէր։

Ճիշդ ատենն էր, քանի որ իր անտանելի կատակներուն ու ծաղրանքին պատճառաւ Մարուշի հետեւորդները դէշ աչքով սկսած էին անոր նայիլ, նոյն իսկ մոռցած իրենց պէտին սպանանալից պատուէրը։

—Ուրախացիր, սիրելի զաւակս, ըսաւ անոր բժիշկը, կրնանք ինքզինքնիս ազատուած նկատել։

Դ

Ինչ է բալապրը.— Գերիներու վաճառականց մը.— Ինչ կը վճարուի գերիներու համար.— Խափշիկի մը խօսքը.— Ուրուխուրիւնը կռիւով մը կը վերջանայ.— Ափրիկեան ցեղապետի մը մեծութիւնն ու անկումը.— Երեք մարդ՝ ինը լիսր ադի փոխարէն.— Մէկ ձի մը՝ վեց հոգիի համար.— Անուշի վրէժխնդրութիւն.— Ֆոքէն եւ իր փոքրիկ խափշիկը։

Պատմուած դէպքերէն ի վեր տասնը հինգ օր անցած էր։

Այն հրաշալի բժշկական գործողութեան շնորհիւ՝ որով տոքթէօր Լարէրիէր հալէչատանցիին հիւանդութեան պատճառները անհետացուց, երեք եւրոպացիներուն կացութիւնը զգալի կերպով լաւացած էր։

Մարուշ բոլորովին գտած էր ինքզինքը և առջի պէս ահարկու ուժ մը ունէր։

(Շարունակելի)